

A Z O R V O S I K Ö N Y V T Á R O S

Az Országos Orvostudományi Könyvtár és Dokumentációs
Központ Szervezési és Módszertani Csoport Tájékoztatója

1961

1. évfolyam

4. szám

XX

T A R T A L O M

	lap
SZEPESI Zoltánné:	Tanulmányut Csehszlovákia egészségügyi könyvtáraiban..... 3
Az 1962.évi devizás	folyóiratmegrendelésekről./Ösz- szeáll. OOK Szervezési és Mód- szertani Csoport/..... 13
DEÁK Imre:	Az országos bibliográfiai mun- kaértekezlet után..... 19
BÁRDOS Judith:	A Komárom Megyei Tanács Kórház Könyvtára, mint hálózati alköz- pont..... 24
ERŐSS László:	Weszprémi István és a magyar orvosi bibliográfia kezdetei... 31
A k ö n y v t á r i m u n k a k é r d é s e i	
Kölcsönzés az orvostudományi könyvtári hálózatban.	/Összeáll. Torday Alice/..... 40
S z e m l e	
SCHIFFMANN, G.N.:	National medical bibliographies. /Ism. Gál Imréné/..... 57
INKE Gábor:	Quellen medizinischer Literatur- angaben und Methodik ihrer Be- arbeitung. /Ism. Dörnyei Sándor/ 62
RICHTER, Kurt:	Probleme der bibliothekarischen Ausbildung. /Ism. Torday Alice/. 66
K ö z l e m é n y e k - H i r e k	 70

Negyedik számunk munkatársai:

dr.SZEPESI Zoltánné az OOK munkatársa, dr.DEÁK Imre az OOK Bibliográfiai Osztály vezetője, BÁRDOS Judith a Tatányai Megyei Kórház könyvtárosa, ERŐSS László a Budapesti Orvostudományi Egyetem Könyvtárának munkatársa, TOR-
DAY Alice az OOK munkatársa, dr.GÁL Imréné az Országos Köz-
egészségügyi Intézet Könyvtárának munkatársa, dr. DÖRNYEI
Sándor az OOK munkatársa.

TANULMÁNYT CSEHSZLOVÁKIA EGÉSZSÉGÜGYI KÖNYVTÁRAIBAN

A prágai Állami Egészségügyi Dokumentációs Intézet és Orvostudományi Könyvtár - Csehszlovákia legnagyobb orvosi dokumentációs intézete - 1947-ben alakult meg. Az elmúlt 14 év alatt különösen a dokumentáció területén igen nagy ütemben fejlődött. Ma már egész Csehszlovákia orvostudományi szakkönyvtárügyét a tartalmi feltárás, a dokumentáció fejlettsége jellemzi. Ez elsősorban azzal magyarázható, hogy Csehszlovákiában sokkal korábban megindult a kulturális demokratizálódás, mint hazánkban, s ezért a könyvtári munka is nagyobb ütemben fejlődhetett. Ez a könyvtárosok társadalmi megbecsülése tekintetében is lépten-nyomon tapasztalható.

A prágai Állami Egészségügyi Dokumentációs Intézet és Orvostudományi Könyvtár /Státní Ústav pro Zdravotnickou Dokumentaci a Lékařská Knihovna, Praha, 2. Sokolská 31./ szervezeti felépítése a következő:

1. Igazgató
2. A titkárság 3 főt foglalkoztat, akik az intézet adminisztrációját végzik.
3. A módszertani csoport /metodický kabinet/ létszáma 5 fő, feladatai a következők:

a/ Kb. 120 csehszlovák és 800 külföldi orvosi folyóirat cikkei referáltatják. A kijelölést a csoport végzi, a referátumokat 30-35 szakorvos készíti csekély díjazásért /referátumonként 250 Kcs/ külső munkatársként. Az Egyetemes Tizedes Osztályozás jelzeteivel ellátott katalóguskartonokat

sokszorosítják, ezután következik a katalógusszerkesztés. Az említett munka a Módszertani Csoportból indul ki és futószalagszerűen végighalad több osztályon.

b/ A Módszertani Csoport végzi a szakozás munkáját az Egyetemes Tizedes Osztályozás alkalmazásával. A nemzetközi tizedes osztályozás utolsó kiadását kibővítették, az orvosi részt részletekre menően kidolgozták. Idővel a Federation of International Documentation elé fogják terjesztani, de tudják, hogy a tanácskozások, javítások, a jóváhagyások sokáig elhúzódhatnak, ezért saját kibővítéseiket életbe léptették és évek óta kitűnően alkalmazzák. Az Egyetemes Tizedes Osztályozás bevezetése szerintük is igen nagy munka, de már csak nemzetközi jellegénél fogva is megéri a befektetett fáradságot.

c/ A módszertani csoport módszertanilag irányítja a hozzá tartozó mintegy 35 elméleti és kutatóintézet dokumentációs munkáját. Kiszállásaik száma nem nagy.

d/ A csoport munkájához tartozik az egyhetes dokumentációs minimum-tanfolyamok megszervezése. Az intézet dolgozói számára 3 évvel ezelőtt több hónapos osztályozási tanfolyamot tartott.

e/ Itt készül a Bibliographia Medica Čechoslovaca, a csehszlovák orvosi nemzeti bibliográfia is. Katalógusokban együtt van az anyag, kiadásával azonban több év óta nyomdai nehézségek miatt elmaradtak. Így egyelőre kihagyják az 1951-1956. évek irodalmát és csak az 1957. év kerül kiadásra, azonban még erre is csak 1962-ben kerülhet sor. A dokumentációs intézethez kapcsolt könyvtár kiadja ugyan az Annual of Czechoslovak Medical Literature-t /ujabban angol annotációkkal/, azonban ez is késik három évet. Csehszlovák szerzőktől témabibliográfiákat egyáltalában nem közölnek.

4. A Publikációs Osztály /Výběryk/

Létszáma 8,5 fő, ebből 4,5 gépiró.

Évente 14 világirodalmi témabibliográfiát készít és ad ki stencillel sokszorosítva. Minden egyes témabibliográfiának

szakorvos a szerkesztője. A referálók társadalmi munkában dolgoznak. A szerkesztő orvos évente 400 Kcs tiszteletdíjat kap. A beküldött kéziratok nyelvi és bibliográfiai lektorálását, technikai szerkesztését, valamint a stencillapok korrekturáját az osztály munkatársai végzik.

5. A Bibliográfiai Osztály /Přehled-osztály/ feladata a Přehled Světové Zdravotnické Literatury /Egészségügyi Világirodalmi Szemle/ szerkesztése. Létszáma 6 fő. Összesen 700 külföldi folyóiratot referálnak, ezek közül 180 angol nyelvű. Feldolgoznak 20 magyar folyóiratot is /az összes Actákat/.

6. A Katalógus-osztály létszáma 13 fő.

A sokszorosított, beszakozott katalóguscédulákat szétosztják saját katalógusaik számára és hálózati intézeteik részére. A bratislavai, brnoi, moravská ostravai, hradec kralovoi stb. könyvtárak megkapják a teljes katalógus-karton anyagot, ill. annak nagy részét. A többi intézetek azokat a katalóguscédulákat kapják csak meg, amelyek az intézet profiljának megfelelnek.

A katalógus-osztályon folyik a cédulairányítás, szortírozás, beosztás, matricára másolás. Évente kb. 100.000 cédulát termelnek és osztanak be.

Összesen mintegy 1,500.000 katalóguscédulájuk van, külön a csehszlovák, a szovjet és az egyéb külföldi anyag csoportosításában. Van szerzői betűrendes, tárgyszó- és ETO katalógusuk.

7. A Tájékoztató-osztály /Rešerše/ létszáma 18 fő.

Havonta általában 200-250 megkeresés fut be, egy-egy dolgozó havonta 10-15 megkeresést intéz el. A kutatómunka a katalógusbázisra és kézikönyvtárak referálólapjaira támaszkodik. A témákat horizontálisan is és mélységükben is ki-merítik, ugyanakkor magas a munka minőségi szintje is.

Figyelőszolgálatuk: az egészségügyi minisztériumuk által meghirdetett kutatási témák közül kiválasztják azokat, amelyeket az intézet a legfontosabbaknak tart, ill. olyan intézetek orvosainak témáját, akiknek dokumentáció nem áll rendelkezésére.

8. Központi katalógus /Evidence/ és mikrofilmkatalógus, létszáma 5 fő.

a/ Feldolgozza 120 orvosi könyvtár folyóiratállományát, s be-tűrendes folyóirat központi katalógust szerkeszt.

b/ Az olvasók kérésére folyóiratcikkek fotókópiáit is elkészíti, majd ezeket megőrzi és katalógusokban feltárja.

9. A sokszorosítóban 2 fő dolgozik egy stencil és egy ciklosztal sokszorosítógépen, amellyel katalóguscédulák sokszorosítását végzik.

10. A Fotolaboratórium

1,5 fő napi 200 filmkockát készít.

11. A Gazdasági Csoport

4 fő.

12. Könyvtári inspektorátus létszáma 2 fő.
191 orvosi könyvtár munkáját irányítja.

Hálózati rendszerünk:

- a/ Egészségügyi Minisztérium könyvtára
- b/ 28 kutatóintézeti könyvtár
- c/ Országos Fürdőügyi Intézet könyvtára
- d/ két Állami Szanatórium
- e/ Központi Orvosi Könyvtár, Bratislava
- f/ 10 vidéki Megyei Egészségügyi Intézet
- g/ 110 vidéki Járási Központi Egészségügyi Intézet
- h/ Egészségügyi Szakiskolák 35 könyvtára.

Az inspektorátushoz nem tartoznak az egyetemek klinikai és intézeti könyvtárai, mivel az egyetemek főhatósága az Iskolaiügyi Minisztérium.

Hozzá tartoznak azonban a betegkönyvtárak. Ezek nagyon jól működnek ott, ahol függetlenített könyvtáros működik. Az Inspektorátus vezetőjének szivügye a biblioterápia, ezen a téren irodalmi tevékenységet is fejt ki.

Az inspektorátus csekély létszáma miatt nem képes könyvtárait úgy kézben tartani, ahogyan azt a modern hálózati követelmények szükségessé tennék, azaz, hogy egységes terv szerint működő, terv szerint irányított szervezet legyen. Kiszállások száma minimális. Egyes intézeteik kitűnően működnek ott, ahol a dokumentáció, ill. a könyvtár vezetője szivügyének tekinteti munkáját és ért hozzá, az intézeti igazgató pedig pártfogolja a könyvtárat.

Az Inspektorátus feladata a központi deviza-elosztás. Az egész hálózat orvosi irodalmának ellátására 250.000 deviza-

korona áll rendelkezésükre, ebből 2160 folyóiratot tudnak megvásárolni. A többi könyvre marad, de természetesen nem elegendő. Folyókoronáért könyvesboltokban devizaigényes könyv nem kapható. Figyelembe kell persze venni, hogy az egyetemek nem tartoznak hozzájuk és hogy a dokumentáció lehetővé teszi a külföldi irodalom feltárását. Jól működő dokumentáció nagy devizamegtakarítást jelenthet. A 250.000 devizakorona azonban még így is csekély Csehszlovákia több mint 21.000 orvosához képest. Az inspektorátus un. "tipuskatalógusokat" ad ki a könyvtárak beszerzési munkájának megkönnyítésére.

13. A dokumentáció praesens könyvtára, létszáma 3 fő.

Csak folyóiratot gyűjt: az összes csehszlovák folyóiratot és kb. 600 külföldi folyóiratot.

Az egész intézet munkáját szervezettség, jó ütemezés és kedélyesség jellemzi. Munkamoráljuk, kitartásuk példaadó. Normáikat ügyesen, fölényes nyugalommal teljesítik; és ami megkapó, mindenki szereti a beosztását.

Kivétel nélkül minden dokumentalistának legalább passzív módon ismernie kell két világnyelvet, a cirill betűket pedig mindenkinek ismernie kell. Minden dokumentalistának el kell végeznie az osztályozási tanfolyamot, meg kell ismerekednie az orvosi terminológiával, dióhéjban az orvostudománnyal. Ebből a célból az intézeti dolgozók részére nyolchónapos tanfolyamot tartottak, amelyen anatómiát, fiziológiát és mikrobiológiát

giát adtak elő. A klinikai ismeretek alapját kézikönyvek-
ből mindenkinek magának kell elsajátítania.

Ott tartozkodásom nyolcadik napján üzemi értekezletükön be-
számolót tartottam a dokumentáció és a központi könyvtár
dolgozóinak a mi intézetünk munkájáról. Élénken érdeklődtek
a Magyar Orvosi Bibliográfia feldolgozásának módjai, a ret-
rospektív feldolgozás menete, témabibliográfiáink, a hunga-
ricák feldolgozása, hálózatunk felépítése, könyvtári törvé-
nyünk iránt.

A hálózat megismerése céljából meglátogattam néhány intéze-
ti és kórházi könyvtárat.

Az egyik legjobban működő tagkönyvtárunk a krči Ustav pro
výživu lidsi /Élelmezéstudományi Intézet/. Munkatársaik száma
4 fő.

A szép, izléseesen berendezett helyiségekben érvényesül a
maximális helykihasználás. 6000 könyvüket és 200-250 folyó-
iratukat szakok szerint és szerzői betűrendben tartják nyil-
ván. Figyelőszolgálatuk 80 témát dokumentál. Külön érdekessé-
ge a könyvtárnak, hogy az intézetben működő orvosok tudományos
tevékenységét számontartja. Az orvosok nevének betűrendjében
rendezik és különleges dossziékban tárolják különlenyomataikat,
de nyomtatásban meg nem jelent dolgozataikat és előadásaik szö-
vegét is.

Krčben központi kutatóintézeti könyvtárat akarnak a jövőben lé-
tesíteni. Az a tervük, hogy 100.000 kötetes könyvraktárat hoz-
nak létre, a kutatótömb egyes intézeteinek külön könyvtáruk
lesz, a 10 évesnél régebbi anyagukat pedig folyamatosan a táro-
ló könyvtárban helyezik el.

Ugyancsak jól működik a Krajská Nemocnice könyvtára /Praha 10, Vinohrady/, Prága egyik körzeti kórházának könyvtára is. A 10.000 kötetes, diákkölcsönzővel ellátott, három könyvtárost foglalkoztató intézet nagy kölcsönzési forgalma mellett elkezdte néhány téma folyamatos dokumentálását.

Minden fennakadás nélkül látja el nagy feladatait a Spojená Knihovna /a prágai Közegészségügyi Intézet, a Gyógyszerellenőrző Intézet és a TBC Kutatóintézet Központi Könyvtára/.

12.000 kötet könyvét nagyságrendben raktározza.

A könyvtáros kitűnően megszervezte a folyóiratoknak az intézetek orvosai közötti köröztetését. 500 féle külföldi folyóiratot köröznek a három intézet között, évente így kb. 30.000 folyóiratszám jár körbe.

Külön érdekesek a prágai dokumentációs intézettel összekapcsolt, volt Állami Orvostudományi Könyvtár számadatai.

Állománya: 150.000 egység.

Kurrens folyóirataik száma: 1350.

Az évi kölcsönzések száma: 80.000 egység.

Az évente beiratkozott olvasók száma átlagosan 40.000.

A könyvtár gyűjti az orvosi cégirodalmat is orvosi műszerekről, berendezésekről, stb. Ebből az irodalomból álló gyűjteményük jelenleg kb. 5,000 egység.

A csehszlovák orvosi könyvtárhálózatnak legnagyobb alközpontja, a szlovákiai hálózat központja, a bratislavai Ustredná Lekárska Knihnica /Központi Orvosi Könyvtár/. Dolgozóinak létszáma: 18 fő.

1. Bibliográfiai-tájékoztató Osztályuk létszáma 4 fő.

Katalógusainak alapja a Prahában központilag készített katalóguscédulák. Évente több, mint 100.000 katalóguscédulát irányítanak és osztanak be.

Minden évben kb. 200 írásbeli és 300 szóbeli kérésre állítanak össze témabibliográfiákat.

Ugyanezen az osztályon kb. 15 magyar orvosi folyóiratot annotált bibliográfia formájában dolgoznak fel, mely évente hatszor sokszorosítva meg is jelenik.

Ismeretterjesztő szintű annotált bibliográfiákat is állítanak össze, kb. 5-8 féléte évente, 500-800 példányszámban. Egyes esetekben együttműködnek az Egészségügyi Felvilágosítási Intézettel.

2. Katalogizálási osztály

Csak képletes osztály, mert a munkát egyetlenegy dolgozó végzi. Betűrendes, szak- és tárgyszókatalógust készít évente kb. 3000 könyvről. A leltározás is itt történik.

A bratislavai Egyetem Orvosi Fakultásának könyvtára két erőt foglalkoztat, akik az egyetemi intézetek folyóirat- és könyvrendeléseit intézik központilag és az új könyveket 1955 óta katalogizálják is. Van tehát bizonyos központi katalógusuk is. Ezeket a kartonokat a bratislavai Központi Orvosi Könyvtár katalogizálási osztálya is megkapja, ahol a katalógus gondozása folyik. Ezenkívül fokozatosan beledolgozza az egyetem régi anyagát is.

A Központi Könyvtár kb. 1100 folyóiratot járát évente, ezeket betűrendes és szakkatalógusokban tartja nyilván.

3. A kölcsönzőszolgálatot három fő látja el.

4. A módszertani csoportot mostanában fogják felállítani.

5. A raktári munkát két fő látja el. A raktározás rendje: évek-re bontott numerus currens.

A könyvtár állománya 45.000 kötet.

Olvasóforgalom: évente 70.000 olvasó, ebből 20.000 helyben olvas.

6. A gazdasági ügyeket 1 fő látja el.

Az egyik legnagyobb élményt a piestany-i /pöstyéni/ Kutatóintézet Könyvtára /Vyzkumny Ustav Reumatickych Choruob/ meglátogatása jelentette.

A könyvtár 5,000 kötetes, orvosainak száma 10. Az ügyes könyvtáros számukra egészen kivételes kutatási lehetőségeket teremt. A könyvállományt betűrendes, tárgyszó- és külön cím szerinti katalógusban tartja nyilván. Szellemesen megoldott a fotókópiák és mikrofilmek nyilvánartása és tárolása. A kópiákat borítékokban tartják, amelyeket sinekre függesztett választólapok szakokra osztanak. Kardex-rendszerben tartják nyilván, nevek szerinti betűrendben az intézet orvosainak különlenyomatait, amelyeket a fotókópiákhoz hasonlóan szakrendben tárolnak.

Könyvtárosának szakértelme és szívvél-lélekkal végzett munkája révén a kis könyvtár méltó a világhírű fürdőhelyhez.

Hasonlóképpen szép rendben működik és nagy forgalmat bonyolít le a piestany-i betegkönyvtár, amely könyveit 10 nyelv-csoportban tárolja/tekintettel a külföldi vendégekre/. Kitűnő munkát végzett a több nyelven beszélő könyvtáros.

Mindent összegezve: dokumentáció szempontjából a csehszlovák orvosi könyvtárak igen fejlettek. Úgyesen szervezték meg a központi cédula-feldolgozást. A prágai dokumentációs intézet módszertani kabinetjéből kiinduló futószalag biztosítja a munka fegyelmét és kifizetődővé teszi az annotálást.

Hálózati rendszerük a könyvtári törvényük nem eléggé konkrét volta és a könyvtári inspektorátus személyzethiánya következtében nem eléggé átfogó. Van azonban több példásan működő tagkönyvtárunk s ezek ötletesen, a fenntartó intézet igényeihez szabottan, kitűnően működnek.

dr. S z e p e s i Zoltánné

AZ 1962. ÉVI DEVIZÁS FOLYÓIRATMEGRENDELÉSEKRŐL

Az előzmények

Az Egészségügyi Közlöny 1961. 3. számában megjelent tájékoztató az egészségügyi intézmények könyvtárainak és az egészségügy területén dolgozó magánszemélyeknek külföldi könyv- és folyóirat megrendeléseit új módon szabályozta. Ennek értelmében a tőkés országokban megjelenő könyvek és folyóiratok megrendeléseinek elbírálása és engedélyezése az Egészségügyi Tudományos Tanács titkárságától az Országos Orvostudományi Könyvtár feladatkörébe került.

Ennek az intézkedésnek az volt a célja, hogy az OOK - mint hálózati központ - közvetlenebbül érvényesítse a beszerzésekkel és előfizetésekkel kapcsolatos könyvtári szakszemponthoz egyrészt arra törekedve, hogy az egészségügyi könyvtárak, állományukat következetesen és tervszerűen gyarapítva, rendelkezzenek a tudományos kutatásokhoz és a gyakorlati gyógyító munkához elkerülhetetlenül szükséges szakirodalommal, másrészt gondosan ügyelve arra, hogy a felesleges átfedések a devizatakarékoság követelményeinek megfelelően, a lehetőség határain belül minél nagyobb mértékben elkerülhetők legyenek.

A megrendelések előkészítése

Az 1962. évi megrendelések megszervezésére már az 1961 folyamán szerzett tapasztalatok figyelembevételével került sor. Már az eddigi munkából is kiderült ugyanis, hogy a hálózat könyvtárainak észszerű ellátását csak úgy lehet biztosítani, ha a ren-



delkezésre álló devizakeret felosztásában az egyes könyvtárak adottságairól és szükségleteiről közvetlenebbül tájékozott alközpontjaink nagy szerepet kapnak. Ennek az elvnek megfelelően a devizakeret felosztása már nem az egyes intézmények, hanem csak az egyes alközpontok szerinti bontásban történt azzal, hogy egy-egy alközpont a legjobb belátása és tudása szerint ossza meg a keretet a területén működő tagkönyvtárak között. Az 1962. évi devizaelosztás ilyen értelemben kidolgozott tervét az Országos Orvostudományi Könyvtári Tanács 1961. május 27. -én megtartott ülése megvitatta és jóváhagyta.

Az Egészségügyi Közlöny 1961. június 15. -i számában közöltük az 1962. évi külföldi orvosi könyvek és folyóiratok megrendeléséről szóló tájékoztatót. Az alközpontok feladatává tettük azt, hogy összehangolják, első fokon elbírálják s az OOK-hoz felterjesszék a területükön működő tagkönyvtárak igényeit. A folyóiratok megrendelésére 1961. július 15. -i, a könyvek megrendelésére 1961. okt. 1-i, 1962. január 1. -i, április 1. -i és június 20. -i határidőket állapítottunk meg.

Az Egészségügyi Közlönyben közölt tájékoztató megjelenésével egyidejűleg az OOK az alközpontokkal levélben közölte a rendelkezésükre álló keretösszeget s nyomatékosan rámutatott az, elosztásnál követendő legfontosabb irányelvekre.

Az Egészségügyi Közlönyben megjelent tájékoztató szerint az alközpontoknak a rendelkezésükre álló keretet társadalmi bizottság bevonásával kellett felosztaniuk, az OOK pedig arra

törekedett, hogy a bizottsági tárgyalásokon képviseltesse magát. Ezzel az volt a célunk, hogy az alközpontok a területükhöz tartozó tagkönyvtárakkal együtt az 1962. évi folyóiratrendeléseiket a következő szempontok szerint állítsák össze:

1. megrendelés úgy történjék, hogy meglévő olvasói igények kielégítése biztosítva legyen;
2. A devizatakarékosság szem előtt tartásával a fölösleges átfedések, párhuzamosságok szűnjenek meg;
3. gondoskodjanak folyóiratállományuk folyamatos továbbfejlésztéséről.

Természetesen az előre megszervezett munka ellenére sem tudtuk szempontjainkat a hálózat egész területén érvényrejuttatni, hiszen az orvostudományi könyvtári hálózat gyakorlati megszervezése mindössze egy évre tekinthet vissza. Könyvtárainkban még igen kevés függetlenített könyvtáros volt, s így a külföldi folyóiratok és könyvek megrendelésével kapcsolatos adminisztrációs munkák is az amugyis nagyon elfoglalt orvosokra hárultak. Így komolyabb eredményt csak néhány alközpont területén tudtunk elérni.

Pl.

<u>Megye</u>	<u>Párhuzamosság megszüntetése</u>	<u>Új folyóirat rendelé</u>
Vas	39 folyóirat	26
Szolnok	23 "	39
Komárom	15 "	14

Fontos feladatként áll előttünk, hogy mindegyik alközpontban megszüntessék a fölösleges párhuzamosságokat. Elsősorban a Budapesti és a Debreceni Orvostudományi Egyetem könyvtáraitra gondolunk. A Budapesti Orvostudományi Egyetem Könyvtárának devizakerete 930.000 folyóforint, amely összeg majdnem kétszerese a többi orvosi egyetem devizakeretének. Szükséges lenne ennek az összegnek a racionálisabb kihasználása. Példaként megemlítjük, hogy az I. sz. Belgyógyászati Klinika 28, a III. sz. Belgyógyászati Klinika 26 külföldi folyóiratot rendelt meg, 1961-re s ezek 1-1 kivételével mind megtalálhatók az egyetem Központi könyvtárában is. Vagy: a Budapesti Orvostudományi Egyetem tagkönyvtárai a "Schweizerische Medizinische Wochenschrift" c. folyóiratot 13 példányban rendelték meg, míg a Szegedi Orvostudományi Egyetem csak 1 példányban, a Központi Könyvtár számára rendelte meg.

Az OOKT idézett ülése külön foglalkozott az egyéni folyóiratmegrendelésekkel is és arra az álláspontra helyezkedett, hogy a budapesti egyéni megrendeléseket az OOK, a vidékieket pedig az illetékes megyei elközpontok útján kell észszerűen csökkenteni.

A számszerű eredmények

Az 1962. évre mindezek után összesen 1090 fajta folyóirat megrendelését engedélyeztük, 6316 példányban, 3,898,281 folyóforint értékben. /Az 1961-re engedélyezett 1060 fajta folyóirat összesen 6,138 példányának előfizetési ára 3,380.123 folyóforint volt./ Minthogy mind 1961-ben, mind 1962-ben, nyugati

folyóiratokra - az előfizetési árak állandó drágulása ellenére is - változatlanul 1,400,000.- devizaforintnak megfelelő 3,780,000. - folyóforint áll rendelkezésre, a folyóiratok területén mutatkozó egyre magasabb összegű túllépés a könyvek megrendelésére szánt hitelkeretet terheli. Ezzel szemben rá kell mutatnunk arra az örömdetes tényre is, hogy a nyugati könyvek beszerzése ujabban már könnyebbé és lényegesen gyorsabbá vált, devizát részünkről nem igénylő könyvkereskedői uton is.

A folyóiratmegrendelés 1961-ben és 1962-ben kategóriánként a következőképpen alakult:

<u>Kategória</u>	<u>1961.</u>	<u>1962.</u>
Egyetemek	2.503 évf.	2.597 évf.
Orsz.Eü.Intézmények	1.147 "	1.099 "
Fővárosi Tanács intézetei	717 "	767 "
Megyei Tanácsok intézetei	1.510 "	1.616 "
Közületek összesen:		
	5.817 "	6.079 "
Egyéni vidék:	136	87
" budapesti:	185	321
		150
Összesen:	6.138 évf.	6.316 évf.

A folyóiratok területi megoszlása a következő volt:

<u>Terület</u>	<u>1961</u>	<u>%</u>	<u>1962</u>	<u>%</u>
Budapest	3.007 évf.	48.99	2.997 évf.	47.4
Vidék	3.131 "	51.01	3.319 "	52.6
Összesen:	6.138 évf.	100.-	6.316 évf.	100.-

Az ETT egy korábbi kimutatásának adatait is felhasználva a könyvek és folyóiratok példányszámának alakulásáról a következő áttekintést adhatjuk:

Év	<u>Közületi igények</u>		<u>Egyéni igények</u>	
	<u>Könyv</u>	<u>Folyóirat</u>	<u>Könyv</u>	<u>Folyóirat</u>
1959	5.049 db	5.800 évf.	275 db	360 évf.
1960	5.492 "	5.819 "	22 "	317 "
1961	4.254 "	5.817 "	- x	321 "
1962	folyamatban	6.079 "	- x	237 "

Az 1961. évi megrendeléseknél már éreztük a könyvek rendelésének a folyóiratok javára történő eltolódását, ami 1962-ben szükségeszerűen még nagyobb lesz. Láthatjuk azonban az egyéni folyóiratmegrendelések számának jelentős csökkenését is /26.1%/, ami abból ered, hogy vidéken bevált az illetékes megyei alközpontok bekapcsolása az elbirálsba, Budapesten pedig jelentős eredményt hozott az általános jellegű /pl. Ars Medici, Lancet, Schweizerische Medizinische Wochenschrift/ és a legtöbb orvosi könyvtárban hozzáférhető folyóiratok megrendeléseinek korlátozása.

A felmérés eredményeként könyvelhetjük el az 1962. évi folyóirat központi címjegyzék felállítását. Két nyilvántartást fektettünk fel, egyik a megrendelt folyóiratok betűrendes katalógusa, a másik folyóiratokat megrendelő intézetek szerinti csoportosítása. Ebből a két nyilvántartásból áttekintést kaptunk az egész ország devizás folyóirat rendeléséről, amelynek alapján a jövő évi központi koordinálás is megvalósítható lesz.

^xA Semmelweis Könyvesbolt bonyolítja le.

Országos Orvostudományi Könyvtár
és Dokumentációs Központ
Szervezési és Módszertani Csoport

AZ ORSZÁGOS BIBLIOGRÁFIAI MUNKAÉRTEKEZLET UTÁN

Magyarországon első ízben 1961 szeptember 18-20.-án rendezett az Országos Könyvtárügyi Tanács és az Országos Széchényi Könyvtár Könyvtártudományi és Módszertani Központja bibliográfiai munkaértekezletet.

Időszerű volt e munkaértekezlet összehívása, mert a bibliográfiai munka hatalmas mérvű fejlődésének ellenére is, még sok a javítani való. A három tanácskozási napon a nemzeti bibliográfiával, a társadalomtudományi, valamint az ajánló és helyismereti bibliográfiával foglalkozók négy szekcióban tárgyalták a bibliográfiai munka eredményeit és hiányosságait, az összes bibliográfusokat érintő problémákat pedig együttesen. A munkaértekezlet ajánlásokat dolgozott ki, melyek elfogadása és megvalósítása a bibliográfiai munka tervszerűségét, szervezetségét, színvonalemelkedését biztosítja.

A bibliográfiai tevékenységnek nincsen jelenleg összefogó, koordináló szerve. Ez is hozzájárul ahhoz, hogy a bibliográfiák színvonalában nagy eltérések vannak.

Nagy az elmaradás a társadalmi szükséglet felmérése, ismerete terén és ebből folyóan a bibliográfiák hatékonysága tekintetében csak találgatásokra vagyunk utalva.

Nem foglalkoztunk eléggé a bibliográfia elméleti kérdéseivel és a könyvtári szakfolyóiratokban általában kevés a bibliográfiai közlemény.

Jelentős hiányosságok vannak egyes tudományágakban az elért hazai eredmények külföldi megismertetésében, a magyar folyóirat anyagnak a külföldi nagy referáló lapokban való közlésében.

Az elkészült bibliográfiák megjelentetésének az ügye is intézkedést kíván. Lehetne még sorolni az okokat, melyek életre hívták a munkaértekezletet.

Nem célja az ismertetőnek a munkaértekezlet teljes anyagának a regisztrálása, sem az ajánlások felsorolása és méltatása, célom a három napos ankét tanácskozásai, ajánlásai alapján körvonalazni, hogy milyen soronlévő vagy a jövőben végrehajtandó tennivalók állanak az orvostudományi bibliográfiái tevékenység előtt.

Mindenekelőtt meg kell állapítani, hogy igen sokat kaptunk munkánk megjavításához, problémáink tisztázásához, további utunkhoz.

Előljáróban ismertetek néhány jelentős kérdésben kialakult egységes álláspontot. A bibliográfiái munkát a könyvtári munka egészében a tájékoztatás egyik módjának kell felfogni, éppen ezért a vita kizárólagosan a tájékoztatásnak csak ezzel a módjával foglalkozott. Egységesen foglalt állást az értekezlet abban, hogy nemzeti szakbibliográfiákra, retrospektív bibliográfiákra szükség van és hogy a tudományos szakbibliográfiák összeállítása a szakember és a bibliográfus közös feladata. E mellett természetesen tovább kell csiszolni a Magyar Nemzeti Bibliográfiát és bővíteni a kutatás számára primer jelentőségű dokumentumok nyilvántartásával. A Magyar Folyóiratok Repertóriumában szükséges további folyóiratok cikkeinek a nyilvántartása. Nélkülözhetetlen egy olyan folyóirat vagy évkönyv, amely a bibliográfia elméleti kérdéseivel foglalkozik és tájékoztat a magyar bibliográfiái tevékenységről.

Az Egyetemes Tizedes Osztályozás /ETO/ a szaktudományok igényeit nem elégíti ki, mindenütt sok módosításra van szükség ahhoz, hogy használhassák és a bibliográfiák készítésénél általában a szakma igényeinek megfelelőbb szakmai beosztást javasolnak. Véleményem szerint, bár sok okunk van panaszra az ETO-val szemben, de világosan kell látni azt is, hogy a nemzetközi kollaborációban a leglogikusabb és így a legjobban használható segítséget az ETO.

A három napos munkaértekezlet tanulságait levonva az Országos Orvostudományi Könyvtár és Dokumentációs Központ legfontosabb feladatának a társadalmi szükséglet felmérését, kiadványai hatékonyságának megállapítását tartja. Ebben az irányban már történt egészséges kezdeményezés a szegedi orvostudományi egyetemi könyvtárban, de abból országos következtetéseket levonni nem lehet. Ennek a kutató munkának még nincsen kidolgozott módszere, ebben a tekintetben a Széchegyi Könyvtártól várunk és biztosan kapunk is segítséget. Nem szabad ebben a munkában a számszerűségeknek megállni /hányan olvasnak, milyen folyóiratokat, hogyan oszlik meg az olvasók táborra, külföldi és magyar folyóiratok olvasási aránya stb./, hanem kutatni kell azt is, hogy az olvasottak milyen hasznot jelentenek a felhasználónak és áttéteken keresztül végső fokon a magyar orvostudománynak. Csak akkor lesz ez a felmérés, elemzés eredményes, ha sikerül bevonni szakmánk legjelesebb képviselőit a nyert adatok értékelésébe. Az orvostudomány perspektivikus kutatási terével összhangban álló hosszulejratu tervet csak mélyreható felderítés, elemzés alapján tudunk készíteni.

A magyar orvosi szakirodalomról való tájékozódást a Magyar Orvosi Bibliográfia szolgálja. Ez a kiadvány a gyermekbetegségekben már átesett, de még mindig van rajta javítani való. Fő hiányossága nem is magában a kiadványban van, hanem elterjesztésében, propagálásában, felhasználásában. Ma ugyan már a jelentősebb orvosi könyvtárakban megtalálható a MOB, de könyvtárosainkba még nem idegződött be eléggé, hogy a tájékoztatást mindenkor a MOB-bal kezdjék. Pedig így kellene. Hiszen a magyar orvosi irodalom felöleli a világirodalom aktuális tematikáját és színvonalában is felveszi a versenyt a külföldi irodalommal. A külföldi irodalommal szemben nagy előnye, hogy a hazai viszonyokhoz adaptált. Minden könyvtárosnak tudnia kell, hogy leghűségesebb fegyvertársa a MOB.

A magyar orvosi irodalom külföldi regisztrálása lehetne szélesebbkörű, de jelenleg sem rossz, mint azt egy villanásnyi vizsgálat bizonyítja. Az MTA V. osztályának ACTA-iban megjelent közlemények általában bekerülnek a nemzetközi nagy referáló szemlékbe. Az ACTA-kon felül magyar nyelven megjelenő 35 szaklap anyaga szerepelhetne jobban is. Az Index Medicus /1961/ 1795 folyóiratot ~~Index~~ Indexel, ebből 19 magyar. A Medicinszkij Referativnűj Zsurnál 10 sorozata közül a Belgyógyászat sorozat 617 referátuma közül 13 magyar közleményről, az Onkológia, Radiológia sorozat 210 referátuma közül 9 magyar közleményről referált. Az Excerpta Medica Belgyógyászat szekciója 712 referátuma közül 4 magyar, az Onkológia szekció 496 referátuma közül 3 magyar közlemény referátuma volt. A Die Medizin der Sowjetunion und Volksdemokratien 26 magyar folyóiratot sorol fel a referált folyóiratok között, azonban a vizsgálat szám 567 referátuma közül csak

22 magyar közlemény referátuma volt. Nyilvánvalóan javítani fog a jelenlegi helyzeten, hogy az Országos Orvostudományi Könyvtár és Dok.Központ 1962. második felében először, majd rendszeresen évenként kiadja az előző év magyar orvosi irodalmának bibliográfiáját orosz és angol nyelven.

A teljes magyar orvosi irodalomnak retrospektív feldolgozását 1962-ben erőteljesebben folytatjuk. Előreláthatólag 12-14 orvosi szak bibliográfiáját jelentetjük meg többek között a gerontológia, gyógyszerstan, fiziológia, hematológia, endokrinológia stb.stb. 1945-1960-ig terjedő irodalmának bibliográfiáját. Ezeket a bibliográfiákat kiváló szakorvosok és az OOK bibliográfiai osztálya közösen készít el.

Szerepel terveinkben néhány nagyobb szabású, nemzetközi kongresszus teljes anyagának a kiadása is.

A külföldi szakirodalomról való rendszeres tájékoztatást egyelőre csak a TBC referáló szemle végzi, melyet az Országos Könyvtári TBC Intézettel közösen adunk ki. Perspektivikusan hasonló jellegű referáló szemlék megindítását tervezzük. Hogy mikor és milyen sorrendben sikerül a további referáló szemlének a megindítása, az sok rajtunk kívülálló tényezőtől függ. 1962-ben megindul az aneszteziológiai referáló szemle.

Terveink kialakításában jelentős szerepe volt a bibliográfus munkaértekezletnek. A munkaértekezlet hangulata, a résztvevők felelősségteljes, lelkes munkája biztosíték arra, hogy a tájékoztatásnak ez a módja egyre jobban betöltse hivatását. Alkalmas



eszközzé kell válnia mind a kutató, mind az oktató, mind a gyakorló orvos számára céljaik eléréséhez. Alkalmasnak arra, hogy segítségével népünk egészségügyi ellátásának színvonala emelkedjék, hogy hozzájáruljon az orvostudomány fejlődéséhez.

dr. Deák Imre

A KOMÁROM MEGYEI TANÁCS KÓRHÁZ KÖNYVTÁRA,
MINT HÁLÓZATI ALKÖZPONT

A múlt

A tatabányai kórházban 1954 előtt könyvtárról beszélni nem lehet, ugyanis abban az időben az egész városban elenyészően kevés orvos dolgozott, kiknek szakkönyvekkel való ellátása rendszertelen volt.

A kórház megyei kórházzá való "előléptetése" egyben az orvosi létszám jelentős emelkedését és olyan kórházi osztályok, valamint könyvtár megszervezését is szükségessé tette, amelyek korábban nem állottak a betegellátás rendelkezésére.

A könyvtár alakulásának ideje tulajdonképpen 1953 decembere, amikor dr. Szabó Zsolt kórházi főorvos a kórházi osztályokon lévő könyveket összegyűjtötte s az újonnan szervezett kórházi osztály egyik helyiségében elhelyezte. Ekkor mindössze 77 kötet könyv és néhány rendezetlen folyóirat volt a könyvtár állománya.

Komolyabb könyvtár létrehozásának lehetősége csak a helyiség butorzatának biztosítása és a következő évek könyv és folyóirat beszerzési összegének jelentős emelésével válhatott lehetővé. Ezeket biztosította a Megyei Tanács vezetősége egyrészt azért, hogy jelentősen emelte a költségvetésben - a korábbi évekhez viszonyítva - a könyv és folyóirat beszerzési alapot, másrészt pedig a félévi megyei vállalati nyereségrészesedésből jelentős összeget juttatott újabb könyvek vásárlására. Ezen anyagi feltételek folyamatos biztosítása tette lehetővé, hogy a következő években a megyei kórház könyvtára állandóan fejlődött.

Év	Költségvetésben biztosított összeg		Személyi ellátottság	Egyéb
1953		10.000.- Ft	-	-
1954	Könyv:	20.000.- "		Helyiségbiz-
	Folyóirat:	15.680.- "	-	tosítás tör-
				tént
1955	Könyv:	35.000.- "	4 órás könyvtár-	Állványzat
	Folyóirat	15.680.- "	kezelői állás	beállítása
1956	Könyv:	20.000.- "	"	-
	Folyóirat:	15.680.- "		
1957	Könyv:	28.000.- "	"	-
	Folyóirat:	15.680.- "		
	Könyv:	35.000.- "	"	-
1958	Folyóirat:	15.680.- "	"	-
	Könyv:	56.179.- "	"	-
1959	Folyóirat:	15.680.- "	"	-
	Könyv:	58.000.- "	"	Állványzat
1960	Folyóirat:	16.660.- "	"	bővítés, me-
				gyei alköz-
				ponttá válás
1961	Könyv:	69.000.- "	1 függetlenített	
	Folyóirat:	16.660.- "	könyvtárosi állás	-

Az anyagi feltételek megfelelő biztosítása és a könyvtár új szerzeményezésénél alkalmazott körültekintés eredményezte, hogy az elmúlt hét év leforgása alatt megyénk legtekintélyesebb könyvtárává alakult. Más nagyobb kórházak könyvtárainak látogatásakor az a kép alakult ki bennünk, hogy könyvtárunk fejlesztésének iránya megfelelő. Ezt bizonyítják azok az intézmények és orvosok is, akik rendszeresen innen kölcsönzik a munkájukhoz szükséges szakirodalmat.

1954-től kezdve a helybenolvasásra is lehetőséget nyújtó könyvtárba mind több és több orvos látogatott el, úgyhogy a megnövekedett forgalom mellett nem lehetett megelégedni társadalmi munkás könyvtárossal. 1955-ben sikerült egy részfoglalkozású könyvtárost munkába állítani.

A jelen

Az egészségügyi miniszter 24/1960 /Eü.K.13./Eü.M. számú utasítása értelmében, a Komárom Megyei Tanács Kórházának Könyvtára az orvostudományi könyvtári hálózat egyik alközpontja lett. Mint alközpont-hoz a következő tagkönyvtárak tartoznak:

Járási Tanács Kórháza, Szőny
Járási Tanács Kórháza, Kisbér
Járási Tanács Kórháza, Dorog
Városi Tanács Kórháza, Tata
Városi Tanács Kórháza, Esztergom
Komárom Megyei Tanács Bőr- és Nemibeteg gondozó Intézet, Esztergom
Bőr- és Nemibeteg gondozó Intézet, Tatabánya

A miniszteri utasítás megjelenése után a könyvtár vezetősége az Országos Orvostudományi Könyvtár segítségével mindent megtett, hogy a nagyjelentőségű átszervezés minden előnyét minél előbb értékesítse. Az OOK igazgatója és két munkatársa, a megyei főorvos és a megye orvoskönyvtárainak vezetői és könyvtárosai 1961. áprilisában Tatabányán megbeszélték az átszervezéssel kapcsolatos tudnivalókat és tennivalókat. Ez az értekezlet tekinthető a Komárom megyei hálózat "alapkőletételének". A résztvevők mindegyikének hozzászólása azt a meggyőződést fejezte ki, hogy a hálózat kiépítése fontos fejlődést ígér. Röviddel az értekezlet után az OOK szervező munkatársa és az alközpont könyvtárosa végiglátogatták a tagkönyvtárakat s a helyszínen beszélték meg a fejlődés feltételeit s a legfontosabb tennivalókat.

Ezek között a legsürgetőbb a megfelelő könyvtár-helyiség biztosítása. Ebben a tekintetben jelenleg a szőnyi kórház áll a legrosszabbul. Igen súlyos helyiségprobléma nehezíti a tatai, esztergomi könyvtárak munkáját is. Nagyon megnyugtató fejlődést ígér a dorogi és a kisbéri kórházi könyvtár. Természetesen az alközpont nemcsak a helyiség kérdés mielőbbi megoldását igyekszik elősegíteni, de a teljesértékű könyvtári munka kibontakozását is szorgalmazza.

Egyik legfontosabb feladat az állománygyarapítás összehangolása. 1961. július 14. -én a hálózati tagkönyvtárak képviselőinek jelenlétében megtárgyaltuk az 1962. évre a külföldről megrendelendő folyóiratok koordinálását. /Ugyanilyen állománygyarapítást összehangoló megbeszélést tervezünk a tőkés államokból megrendelendő könyvekre vonatkozólag is./

Az OOK-tól érkező rendeleteket, utasításokat haladéktalanul közöljük hálózatunkkal. Az utasítások végrehajtását személyes megbeszéléseken tárgyaljuk meg. Ilyenkor különösen két elvet szoktunk hangsúlyozni; a könyvtár az olvasókért van, s a könyvtáros anyagilag felelős a rábizott könyvtári állományért.

Hogy alközpontunk eleget tehessen annak a megtisztelő feladatnak, hogy gazdája legyen az egész megye orvoskönyvtár ügyének, hálózatunk könyvtárait többször felkeressük. Csak gyakori érintkezés által tudatosítható és valósítható meg a hálózati rendszer számos előnye: az egységes könyvtártechnika, a könyvtárközi kölcsönzés, a jól összehangolt állománygyarapítás /hogy se átfedések, se hézagok ne legyenek s az egész hálózat egyetlen értékes könyvtár legyen, amelyből az olvasó - minél több olvasó! - a legrövidebb idő alatt megkapja a szak- és továbbképzéshez szükséges könyveket/.

Hogy példánkra is hivatkozhatunk, elsősorban nekünk, az alközpontban kell úgy dolgoznunk, ahogy azt a mai korszerű könyvtári irányelvek megkívánják. Ennek megfelelően, az OOK utmutatásai alapján hozzáláttunk a munkához:revízió alá vettük az egész állományt, pótoltuk a tulajdonbélyegzés hiányait, elvégeztük az OOK által előírt szabályos és egységes leltározást, új raktári rendbe soroltuk a könyveket és folyóiratokat, új folyóiratnyilvántartást vezettünk be. Teljes cimleirással elkészítettük az egész állomány szabványkartonos gépelt szakrendi katalógusát.

1960 dec.31.-én:

Állomány: könyv 2432 kötet
folyóirat 717 "

A könyvtárnak járó folyóiratok:

90 féle, ebből 35 magyar
10 szovjet
16 egyéb népi demokratikus
29 tőkés országokból.

Olvasóforgalom: 1699 látogató /részben helybenolvasó, részben kölcsönzés/

Az olvasók zöme természetesen orvos volt, de szolgáltunk ki asszisztenseket és ápolónőket is.

Munkánk közben nem feledkeztünk meg arról, hogy a könyvtári munka minden egyes mozzanata az olvasó érdekében történik, tehát ezt a sokrétű munkát azzal a gondolattal végeztük, hogy hogyan lesz jobb, előnyösebb olvasónknak. A "kifelé fordulásra" törekedve még a fent felsorolt munkák befejezte előtt megkezdtük újonnan átszervezett könyvtárunk széles körben való propagálását. Nem elégedtünk meg azzal, hogy körlevelet küldtünk a kórház minden osztályára, hanem a rendelőintézetekbe s a körzeti és üzemi orvosi rendelőbe is küldtünk rövid tájékoztatót könyvtárunkról. Természetesen nemcsak az írásos, de a szóbeli propagandát is alkalmaztuk.

A könyvtár nyitvatartási idejét úgy állapítottuk meg, hogy a legmesszebbmenően figyelembe vettük olvasóink elfoglaltságát és kívánságait. Ezért szombaton délután is nyitvatartjuk a könyvtárat.

A jövő

A jövőben két fontos feladatunk van: egyik a megyei alközpont fejlesztése, másik pedig a tagkönyvtárak előírászerű rendbehozatala.

A megyei alközpont állományi fejlesztése az anyagi lehetőségektől függ, melyeket remélhetőleg felsőbb szerveink emelni fognak és így még több könyvet vásárolhatunk. Szeretnénk régi orvoskönyveket szerezni, mert könyvtárunk e vonalon nagyon szegényes. Könyvtári forgalmunk emelését azáltal kívánjuk biztosítani, hogy a jövőben nem csupán a kórházi orvosainkat, hanem az egész város, ill. megye orvosait értesítjük az új szerzeményekről. Megyei bibliográfia összeállításával ugyancsak olvasóinkat szeretnénk szolgálni. Továbbá pótolni kívánjuk könyvtári munkánk hiányosságait /csoportos leltár, katalógusbővítés, statisztikák vezetése, stb./.

Másik főfeladatunk tagkönyvtáraink végleges rendezése /helyiség, végleges könyvtáros biztosítása, katalogizálás, stb./. Napjainkban csupán a dorogi kórházról mondhatjuk el, hogy mindenben megfelel a kívánalmaknak, megoldották a kisbéri kórház helyiségkérdését is, de már a könyvtárkezelő személye állandóan változik, ami meglehetősen hátráltatja a könyvtári munkát. Esztergomban csak a legutóbbi időben került vezető a könyvtár élére, de helyiségük még a mai napig nincs, Szőny és Tata pedig a legelső /"lassu"/ lépéseket teszik még kórházaik könyvtárának megszervezésére.

Fenti feladatok megoldása után távoli tervünk "mozgó" könyvtári szolgálat megteremtése, hogy körzeti-üzemi és falusi orvosaink ellátását mindjobbra téve ezzel a betegellátás magasabb szintű lehetőségét elősegítsük.

B á r d o s Judit

WESZPRÉMI ISTVÁN ÉS A MAGYAR ORVOSI BIBLIOGRÁFIA KEZDETEI

A XVIII.század Európa-szerte a felvilágosodás százada s egyben a szaktudományok fellendülésének százada is. A felvilágosodás eszméi, az empirizmus és dogmákat leküzdő racionalizmus mélyen átjárták a természettudományokat s így a középkori megkötöttségek alól felszabaduló orvostudomány is hatalmas lépést tett előre a betegségek felismerésére, megelőzésre és gyógyítása terén. Londontól Bécsig az új tudomány félrelökte az egyetemi oktatás középkorból átmentett formáit és a leideni, utrechti egyetem orvosi karán Boerhaave, Haller s más, hasonló kapacitású professzorok évenként többszáz harcosát képezték ki a megújult orvostudománynak. Magyar vonatkozásban különösen értékes az a munka, melyet Van Swieten, a hollandi mesterek tanítványa végzett a bécsi egyetem orvosi karának újjászervezése terén. - Az ekkor alakult különböző tudományos társaságok segítik a tudomány demokratizálódását, folyóiratokat indítanak, igen sok tudományos művet adnak ki és közvetve, vagy közvetlenül segítik a szakbibliográfiák - így az orvosi bibliográfiák - fejlődését is.

A magyar orvosi irodalom keveset örökölt az előző századokból. A XVIII. században azonban a magyar orvosi könyvkiadás nagyon fellendült és komoly eredményeket ért el. Részes volt ebben az ország művelődési állapotának javulása, az irodalom-pártoló mecénások és főuri magánkönyvtárak számának növekedése is.

Orvosiróink többnyire a tudósok hivatalos nemzetközi nyelvén, latinul irtak. Ugyanakkor a magyar nyelvű orvosi könyvek száma is ugrásszerűen nőtt. Mindennek pontos rögzítése a könyvstatisztika feladata volna, de az itt következő rövid áttekintésből is látható lesz, hogy milyen sokágu és sokirányú volt a XVIII. századi orvosi könyvtermés, a szakbibliográfia létrejöttének legfontosabb előzménye és oka.

Több és az orvosi gyakorlat szempontjából hasznos fűvészkönyv jelent meg, főleg Linné rendszere alapján, leginkább magyar nyelven.

A járványok ismertetését célzó, rövid leírások is nagyszámban jelentek meg, a nép okulására magyarul, vagy a nemzetközi tudósvilág értesítésére latinul.

A szülészetnek ekkor nagynevű művelői voltak, külföldön is ismerték Plenck József "Anfangsgründe der Geburtshilfe"-jét /1768/ a magyar bábakönyvek, így Weszprémi István és Szeli Károly munkái pedig hozzájárultak a hazai babonás szokások leküzdéséhez.

A szemészeti irodalom fellendülését a korabeli nagy hazai szemgyulladás-járvány okozta. Az orvosi kar első tanszékei között ott találjuk a szemészeti tanszéket.

Hasonló okai és eredményei voltak a bőrgyógyászati könyvek sürűbb megjelenésének is. Plenck József 1776-ban megjelenő "Doctrina de morbis cutaneis-e a világ első dermatológiai rendszertani munkája.

A század végén jelentek meg az ipari egészségvédelem első nyomai a magyar orvosi irodalomban a selmezbányai munkások helyzetével kapcsolatban /Hoffinger János György könyve/.

A felsoroltakon kívül a gyermekgyógyászat, egészségtan, egészségügyi rendészet, törvényszéki orvostan, bonctan és más szakterületek is gazdagították a hazai orvosi irodalmat. A művek regisztrálása, a magyar orvostudomány eredményeinek feltárása feladattá vált a XVIII. század második felében. - A feladatot Weszprémi István - lehetőségei szerint - meg is oldotta.

A szakbibliográfiák a történeti fejlődés későbbi szakaszán jelentkeztek és általában feltételezik a primitívebb könyvészeti formát és a nemzeti bibliográfiák csiráinak létét is. Az első magyar orvosi bibliográfia előtt külföldön az orvostudomány könyvészte kétszázéves multra tekinthetett vissza és a bibliográfiának Magyarországon is voltak már művelői.

A külföld bibliográfiai eredményei ekkor már igen nagyok. Az "egyetemes bibliográfia" sikertelen próbálkozásai után az egyedül járható utra, a válogató és szakbibliográfiák készítésére tértek át a francia, olasz német tudósok, könyvtárosok. Ekkor már regisztrálták szinte valamennyi tudományág eddigi eredményeit, ezzel támpontot adtak a további kutatásnak és a bibliográfiát a segédtudomány rangjára emelték.

Minket elsősorban a külföldi orvosi könyvészet érdekel, ennek ismeretében tudjuk felmérni a magyar orvosi bibliográfia első lépéseit. Meg kell állapítani, hogy ezen a téren hosszú

évtizedekkel lemaradtunk. Az orvosi bibliográfiairás Nyugat-Európában a XVI. századba nyulik vissza és azóta állandóan fejlődik. Champier annotált bio-bibliográfiája /De medicinis claris scriptoribus, Lyon/ 1506-ban jelent meg s e század első felében még kettőt adtak közzé.

A XVII. században kiemelkedő Beughem igen jó beosztású, pontosan szerkesztett orvosi bibliográfiája, amely nyelvek szerinti csoportosításban jelent meg. És az orvostudomány szakbibliográfiáinak tömege a nagy francia forradalom idején már lehetővé tette, hogy a párizsi École de Santé önálló tárgyként vehesse tantervébe az orvosi bibliográfiákat.

A panegyricusok, könyvkatalógusok és irodalmi szemlék nyomán, a külföldi példák és a növekvő nemzeti öntudat hatására a XVIII. század elején, mint "a magyar szellemi munka megörökítésének első jeladása", megjelent Czwittinger Dávid Specimen-je, a legelső magyar bibliográfia.

Felépítésében, nyelvében, értékeiben és hibáiban az elkövetkező évszázad hazai könyvészetének előképe volt.

Módszere /az életrajzok lexikális egymásutánja/, latin nyelve /a külföld tudósaihoz szól/, viszonylag kis cimanyaga, a rendszerező vagy történeti tárgyalásmódról való lemondás: ezek a Specimen jellegzetességei, és ezeket öröklí majd Wessprémi is a magyar bibliográfia atyjának "maiori animo, quam succesu" megírt munkájából.

A czwittingeri vonaltól való mindenfajta eltérés a XIX. századig /Sándor Istvánig/ sikertelen maradt. Bod Péter magyarnyelvűsége a nemzetközi tudósvilágnak semmit sem mondott, Rotarides

tervezete egy szakrendű bibliográfia készítésére /Prolegomena Historiae Hungariae Litterariae antiqui....Wittenberg, 1745/ nem valósult meg. Ilyen körülmények között az első magyar orvosi bibliográfia is a biográfiák alfabetikus rendszerén épült. Czwingertől Weszprémiig a fejlődés csak a vallási elfogultság kiküszöböléséből /Czwingter pietista, Bod Péter református, Spangár András jezsuita szempontjai sokszor akadályozták a szerzők objektív ítéletét/, a terjedelem és a felhasznált forrásanyag növekedéséből s talán a kritika elmélyüléséből állt.

19 év hatalmas gyűjtőmunkája után Weszprémi /Csanádi/ István, Debrecen város nagytudásu tisztiorvosa 1774-ben kiadta főművének, a Succincta medicorum Hungariae et Transilvaniae biographiának első kötetét, a magyar orvostörténet és orvosi bibliográfiáirás legfontosabb forrását, segédkönyvét. /Magyar fordítással ellátott új kiadásának első kötete 1960-ban jelent meg. Weszprémi István: Magyarország és Erdély orvosainak rövid életrajza. Első száz. Ford. Kővári Aladár.Bp.1960, Medicina.479 p./

A gyűjtőmunka nagy bibliográfiai apparátussal folyt. Levelezéséből kitűnik, hogy milyen fáradhatatlanul nyomozott egy-egy adat megszerzéséért, törekedett az autopsziára és a lehető teljességre. Kapcsolatban állt a történészekkel és a jelentősebb könyvtárlajdonosokkal, hogy eredeti kutatók alapján dolgozhasson. Weszprémi munkája négykötetes. Előszó és ajánlás után alfabetikus beosztású életrajzgyűjtemény, egy-egy magyar orvosnak - főleg orvosirónak - neve s a nagy munkával megszerzett életrajzi adatok lazán összefűzött tömege, fontos és kevésbé fontos adatok egymásutánja következik.

Az életrajzokból összeállíthatnánk a korabeli magyar orvostudomány egész problematikáját, a magyar orvosi rend helyzetét, elmaradottságát és eredményeit. Feltárulnak orvosaink nemzetközi kapcsolatai, s feltűnik, hogy a magyar tudósok külföldi egyetemek elismert szakemberei, jelentős folyóiratok állandó munkatársai voltak abban az időben, mikor itthon nem volt felsőfoku orvoscépzés, sem tudományos társaság, sem orvosi periodika. S ugyancsak megállapítható, hogy orvosaink századokon át nemcsak a természettudománynak, hanem sokszor a bölcsészettnek, teológiának is komoly művelői voltak, s orvosi tárgyú műveik mellett az éremtantól Krisztus mennybemeneteléig minden tárgykörrel foglalkoztak. Weszprémi nem egyszer okiratok, dicsérő versek, vagy halotti énekek teljes szövegét szövi a műbe, ami a magyar orvostörténetnek fontos dokumentuma ugyan, de a bibliográfiának sokszor terhététele. Máshol komoly filológiai igényvel foglalkozik a magyar orvosi nyelv kialakulásával egy-egy mű kapcsán, és részleteket ismertet a régi magyar nyelvű orvosi könyvekből.

Sokszor egészen messze elkalandozik tárgyától, ilyenkor csilloggal jelölt lábjegyzet formájában görgeti tovább mondanivalóját. Itt ír például a lidérc történetéről, Aquincum orvosi emlékeiről stb. Az egész művet megtölti ilyen, "a könyvből kikivánczó érdekes adatokkal".

Weszprémi eredeti megjegyzésekkel kíséri Biográfiai adatait, pl. Moller Károly Ottót Hippocrates Hungaricusnak nevezi, ezzel a jelzővel azonban a továbbiakban sem fukarkodik, Raymann Ádámot is "nationis nostrae Hippocrates"-nek mondja. Politikai

ítéleteiben egyébként császárhűnek mutatkozik, élesen elítéli az "infelix tumultus Rakotzianus"-t, III. Károlyt "Studiosissimus Rex"-nek nevezi és így tovább.

A szerzőre vonatkozó adatok ismertetése után következik a művek leírása, legtöbbször időrendben, a cikkek és önálló munkák elkülönítése nélkül. Néha az időrend indokolatlanul megbomlik. A bibliográfiai leírás eléggé bőséges, teljes terjedelmében ismerteti a címet és tartozékait, viszont itt is gyakran rövidít egyes szavakat, még olyanokat is, melyek teljes leírása nélkülözhetetlen lenne a megértéshez. A kiadás helyét és idejét ismerteti, lap számot egyáltalán nem ad, a terjedelmet ivrétben közli. Évszám jelölésével feltűnteti az új kiadásokat is. Ahol a címlap szövege eltér a borítófédél szövegétől, mindkettőt ismerteti. - Ha nagyobb mennyiséget sikerült felkutatnia, "opera inedita" megjelöléssel ismerteti a szerzők kéziratban lévő munkáit is.

Előszavában Weszprémi külföldi példára és az addigi magyar próbálkozásokra hivatkozva fejti ki az orvosi bibliográfia megírásának szükségét, a "historia litteraria" feltérképezésének kiterjesztését az orvostudományra. Maga Weszprémi erről így ír: "...Mivel azonban ezek az igen dicsért életrajzírók mindeneke-lőtt hazánk papjait, bölcseleit és jogtudósait vették fel jegyzetükbe, és csak igen kevés orvost irtak bele, a magunk érdekének tartottam, hogy gondosabban belenézzek a magyar irodalomtörténetnek ebbe a részébe is és a tudománynak azt a talán igenis meddőnek látszó telkét erőm alapos megfeszítésével, kitartó munkával megműveljem". Tudatában volt tehát, hogy az első magyar orvosi szakbibliográfiát adja az olvasó kezébe.

Az első kötet száz szerzőről tartalmaz adatokat. Munkáik nagyrésze nem orvosi, hanem orvosok által írt vallási stb. tárgyú mű. A második kötet a "centuria altera pars prior"-ját tartalmazza, azaz ötven nevet. Ezt a kötetet már Anton Störck-nek, Van Swieten magyar egészségüggyel is foglalkozó utódjának ajánlja. A nagyobb áttekinthetőség kedvéért megváltoztatta a beosztást, minden szerzőt folyamatos számozásu "articulus" alatt ismertet. Általában hosszabbak, tartalmasabbak az életrajzok. A lábjegyzetekben továbbfolyó gondolatok itt már sokszor oldalakra megakasztja a folyamatos tárgyalást. Talán Wespriemi költői tevékenységének terebélyesedésével függ össze, hogy itt nő az ismertetett panegyricusok, gyógycélzatú versek száma /s a harmadik és negyedik kötet előszava után bőségesen közli olvasóinak hozzáírt latin és görögnyelvű dicsérő költeményeit/. Supplementum formájában itt folytatja az első kötetet kiegészítő adalékok felsorolását.

A második kötet 1778-ban, Bécsben jelent meg, Trattner kiadásában. Az ugyancsak Störck-nek ajánlott harmadik kötetre /centuria altera pars posterior, Viennae, Trattner, 1781./ legjellemzőbb az eddigi szerkezeti egység bizonyos felbomlása. Az anyag szétfolyóbb. Az eddigi lábjegyzetekben ismertetett, tárgytól elkalandozó részletek most legtöbbször beolvadnak a szövegbe, néha a bibliográfiai leíráshoz csatoltan. Ebben és a következő kötetben a címléírás után sokszor többoldalas ismertetést ad a műről és a benne szereplő problémákról. A kötet terjedelme ennek megfelelően több, mint kétszerese az előbbieknek.

A negyedik kötet csak husz teljesen feldolgozott orvosirót ismertet, ezenkívül felsorol 25 olyat, akinek adatai hiányosak és ezért különálló articulusban nem foglalkozhatik velük.

A kötet értékes és jól használható "index generalis", sajtóhibajegyzék és az Allgemeine Deutsche Bibliothek 36. évfolyamában megjelent, Wespriemi munkáját ismertető bírálat egészíti ki. A negyedik kötetben /centuria tertia decas I. et II. tomus 4. Viennae, Trattner, 1787/ található még három melléklet, pl. az 1740-es debreceni pestisjárvány halálozási statisztikája.

A Succinta ma már alig több muzeumi tárgynál, százötven éven át is többen dicsérték, mint olvasták, inkább volt kórtörténeti dokumentum, mint gyakorlati célu bibliográfia. Mégis: Weszprémi sokkal többet jelentett a magyar orvosi bibliográfiának, mint amit ő maga adni tudott: benne önismeretre ébredt a magyar orvostudomány és művének pusztá léte is utánzásra, folytatásra készítette utódait. Az ő példája ösztönzött más tudományágakat is arra, hogy elkészítsék nemzeti szakbibliográfiájukat.

E r ő s s László

A K Ö N Y V T Á R I M U N K A K É R D É S E I

KÖLCSÖNZÉS AZ ORVOSTUDOMÁNYI KÖNYVTÁRI HÁLÓZATBAN

Az orvosi könyvtár akkor tölti be hivatását, ha könyveit, folyóiratait - melyeket beszerzett, állományba vett és feldolgozott - olvasószolgálat útján az olvasó kezébe adja.

Jelen utmutatónk tárgya a könyvek és folyóiratok kölcsönzése. Említést teszünk ezen kívül a helybenolvasásról, a könyvtárközi kölcsönzésről is. Az olvasószolgálati munka két jelentős tényezőjével azonban - az orvosi könyvtár tájékoztató és propagandamunkájával - más alkalommal foglalkozunk.

Az otthoni olvasásra kiadott könyvek kölcsönzés útján kerülnek az olvasóhoz. Az orvostudományi művek - bár jellegük és értékük szerint a becsesebb, féltettebb könyvek közé tartoznak - kikölcsönzésük mégis szükségyszerű az orvos elmélyült

munkája érdekében. Különösen vonatkozik ez azokra az orvosi könyvtárakra, ahol nincs lehetőség a helybenolvasásra.

Az orvosi könyvtár céljainak megvalósításához a könyvtár helyzetének legjobban megfelelő kölcsönzési rendszer kialakítása és a kölcsönzési adminisztráció egyszerű, de tökéletes formája szükséges.

Ezért ez az utmutató nem különböző kölcsönzési rendszereket ismertet, hanem az egyes orvosi könyvtár típusok számára javasol kölcsönzési eljárásokat, különös tekintettel a 200-5000 kötetig terjedő, leggyakoribb könyvtár típusra.

I. Kölcsönzés

a/ A könyvek kölcsönzése

1. 200 kötetig.

Ha a könyvtár állománya nem éri el a 200 kötetet, akkor a füzetes kölcsönzési módot javasoljuk bevezetni. /Nem vonatkozik ez olyan 200 köteten aluli könyvtárakra, ahol az évek folyamán lényeges emelkedés várható./

A füzetes kölcsönzési rendszer csak az olvasó neve szerint tartja nyilván a kölcsönzött könyveket. A Könyvtárosok Boltjában kapható ilyen kölcsönzési füzet, az ún. "Olvasók és kölcsönzések nyilvántartása". E füzetben az első oldalon a beiratkozás sorrendjében sorszámot kapnak az olvasók és a sorszámmal ellátott oldalon történik részükre a kölcsönzés. Itt feltünteti a könyvtáros az olvasó nevét, sorszámát és a megfelelő rovatokban a kölcsönzés vagy lejárat napját, a könyv leltári számát, a szerző nevét, a könyv címét. Itt ismeri el az olvasó aláírásával a könyv átvételét. A könyvtáros a "vissza" rovatban szignójával ismeri el a visszavételt.

Használhat a könyvtár egyszerű regiszteres füzetet is, ahol az olvasók nevének kezdőbetűje szerint egy-egy oldalon tartja nyilván a kikölcsönzött műveket.

2. 5000 kötetig

Ha a könyvtár állománya meghaladja a 200 kötetet a könyvtáros már nem elégedhet meg azzal, hogy csak az olvasó neve szerint tartsa nyilván a kölcsönzést. Okvetlenül szükséges annak megállapítása, hogy egy bizonyos könyv kinél van kölcsön. Tehát a kölcsönzés nyilvántartása az olvasó neve és a kikölcsönzött könyv szerint történik. /Ezt nevezzük kétkártyás kölcsönzésnek/.

A két kártya közül az egyik az olvasó személyi lapja /ld.melléklet/. A másik a könyben lévő könyvkártya.

Az olvasó személyi lapját beiratkozáskor kell kitölteni. A megfelelő adatok felvétele mellett fel kell tüntetni a személyi igazolvány számát is. Jótálló aláírására csak akkor van szükség, ha az olvasó külső szakember /pld. egy más városból való körzeti orvos, vagy más intézmény dolgozója./ Az olvasó aláírással ismeri el, hogy magára nézve érvényesnek tartja a könyvtár szabályait. /A személyi lapon lévő "Iskolai végzettség, foglalkozás, életkor" rovatokat nem kell kitölteni, ezek az adatok a közművelődési könyvtárak olvasóira vonatkoznak/.

A személyi lapot az olvasó nevének betűrendjében tároljuk. Kölcsönzéskor rávezetjük a lejárat idejét, a könyv leltári

számát, a szerző nevét, a könyv címét. Az olvasó aláírásával elismeri az átvételt. Visszavételkor a könyvtáros a személyi lapon ismeri el a visszavételt.

A könyvkártya a könyv kísérője. Ha a könyv a raktárban van, a könyvkártya egy erre rendszeresített tasakban van elhelyezve. A készen vásárolható tasakot a könyv kötéstáblájának belső oldalán, a bal alsó sarokba ragasztjuk.

A könyvkártya szabvány méretű katalóguskarton formátumban /75x125 mm/ készül, de rovatolt /ld. 1. ábra/.

A könyvkártyára a következő adatokat írjuk rá:

1. a leltári számot a jobb felső sarokba
2. a raktári számot a bal felső sarokba /ha a leltári szám megegyezik a raktári számmal, természetesen csak egyszer írjuk a könyvkártyára./
3. a könyv szerzőjét
4. a könyv címét
5. a könyv árát

VII/83		1425					
HETÉNYI Géza Részletes belgyógyászat.							
132.-Ft							
1961 I.20.	Nagy						

1. ábra: a kölcsönző könyvkártya

Kölcsönzéskor a könyvkártyát kiemeljük a tasakból, rávezetjük a lejárat dátumot és lehetőleg nyomtatott betűkkel a kölcsönvevő nevét. A könyvkártyát ezután a raktári szám növekvő számrendjében katalógusdobozban tároljuk. Így a kikölcsönzött könyvek kártyái és a könyvtár bentlévő állománya kiegészíti egymást a könyvtár teljes állományává.

Az OOK harmincas rendszere szerinti raktározás esetén például választólapokat készítünk a szakok neve vagy száma szerint, ahogyan a raktárban van. E választólapok mögé a sorszámuknak megfelelően kerülnek be a kartonok. Pl.: IX. szak: Sebészet. A raktárban van IX/1, IX/2, IX/3, IX/7, IX/8 könyvek, a kikölcsönzött könyvek nyilvántartásában pedig a IX. szak választólapja mögött a IX/4, IX/5, IX/6 raktári számú könyvek kartonjai jönnek sorra. /Ma már ezzel a rendszerrel dolgozik a Tolna megyei alközpont, Szekszárd./

Numerus kurrens - vagy leltári szám szerinti raktározás esetén a könyvek egyszerű számsorban vannak a polcokon és így kerülnek a kikölcsönzött könyvek kartonjai a katalógusdobozba. /Ez látható Budapesten, a Központi Állami Kórház könyvtárában./ Jó, ha százanként elválasztjuk a kartonokat választólappal, könnyebb a beosztás és visszakeresés.

Ha az olvasó visszahozza a könyvet, kiemeljük a könyvkártyát a nyilvántartásból és a könyv tasakjába helyezzük. A személyi lapon viszont szignoval elismerjük a visszavételt.

/A könyvkártya használatának egyik előnye, hogy könnyen megállapítható, hogy egy bizonyos könyvet hányan olvastak, ill. melyeket nem olvassák!/
/

3. 5000 kötetten felül

Ötezer kötetten felüli könyvtárak kölcsönzési rendszerét az OOK az egyes könyvtárakkal közvetlenül alakítja ki. Ilyen könyvtárak esetében háromkártyás kölcsönzést alkalmazunk. A kölcsönzés nyilvántartása az olvasó neve, a kikölcsönzött könyv és a lejárat ideje szerint történik.

b/ Folyóiratok kölcsönzése

Elvileg a múlt évfolyamok bekötve könyvként, a folyó év pedig füzetenként kölcsönözhető. Ennek előfeltétele, hogy a teljes évfolyamot azonnal be kell köttetni. Így biztosíthatjuk, hogy idők folyamán nem vész el belőle egy-egy szám. Sajnos, azonban a kórházak bekötetlen folyóirat restanciája miatt az egyelőre sok helyen megoldhatatlan.

1. Folyóirat kötetek kölcsönzése.

Ugyanugy történik mint a könyveké. A személyi lapra rávezetjük a kölcsönzési határidőt /mely folyóiratok esetében egy hét/, a folyóirat leltári számát, a "szerző, cím," rovatba a folyóirat címét, évét, kötetét. Az olvasó aláírja a visszavételkor a könyvtáros szignálja. A folyóiratkötet könyvkártyáját a folyóirat címének betűrendjében, azon belül pedig évszám szerint rendezzük.

A folyóiratok kölcsönzési kártyáit külön dobozban tároljuk, elkülönítve a könyvek kölcsönzési kártyáitól.

2. Folyóirat-számok kölcsönzése

Az eltérés annyi, hogy leltári számot nem írunk a személyi lapra, /ugyanis az egyes füzeteket nem leltározzuk/, viszont a folyóirat címe, éve, kötete mellett feltüntetjük a füzet számát. Az egyes szám is kap megfelelő kölcsönző kártyát, melyet a kölcsönzéskor állítunk ki. A folyóiratok egyes füzeteket nem látjuk el tasakkal.

Pl:

A lejárat napja	Leltári szám	A mű szerzője és címe	Az olvasó aláírása	Vissza
III.5.	1210	The Lancet 1954.266.vol.	xy	
III.12.	-	Libri 1962. 12.vol. 1.	xy	
III.12.	-	Orvosi Hetilap 1962.103. évf.8.	xy	

2. ábra: Részlet a "Személyi lap"-ból

Igen helytelen az az elterjedt szokás a kórházakban, hogy a folyó évben a folyóiratok minden száma egész éven át a szakfőorvosnál van. Így a többi érdeklődő számára a folyóirat hozzáférhetetlenné, tehát értéktelenné válik. Különösen vonatkozik ez az általános orvosi folyóiratokra, melyekben minden szakterület számára közölnek cikkeket. Nem szabad megelégednünk arról, hogy a kórház komoly forintösszeget, az Egészségügyi Minisztérium pedig súlyos devizaforintkeretet használ fel a kutató- és gyógyítóorvosok folyóiratellátására.

Ennek felhasználása megtörténik, viszont észszerű kihasználásáról is gondoskodni kell, hiszen a kórház a megrendelést nem egyetlen ember, hanem a kórházban dolgozó összes orvos részére eszközli. Arra kell törekednünk, hogy az orvosi könyvtárban, egy helyen, minden folyóirat megtalálható legyen.

c/ Tartós kölcsönzés

Az orvosoknak igen gyakran szükségük van egy-egy standard mű hosszabb lejáratu kikölcsönzésére; ezek a művek az orvostudomány egy-egy ágának összefoglaló kézikönyvei, olyan szakkönyvek, melyekre a mindennapos orvosi gyakorlatban szükség van.

Az eddigi gyakorlat szerint igen sokszor a könyvtártól függetlenül vásárolták meg az orvos számára a kézikönyveket, melyek nem is kerültek a könyvtár nyilvántartásába. Akadt olyan eset, hogy nyilvántartásban nem szereplő művek kihasználatlanul heverték az egyik osztályon, mikor a másik osztály, vagy a könyvtár jól tudta volna hasznosítani. Személyi változás esetén pedig ezek a könyvek egyszerűen eltűntek.

A kézikönyveket az orvos vagy egyéb szakember /kórház mérnöke, vegyésze, gazdasági szakembere/ kérése szerint a könyvtár szerzi be, nyilvántartásba veszi és kikölcsönzi a kérő nevére. /Tehát nem a Gyermekek-osztály, vagy Könyvelőség részére kölcsönöz, hanem X Y orvos, vagy szakember nevére./ Így elkerülhető a könyv elkallódása, mivel a kölcsönző személy szerint felelős a könyvért.

A kölcsönzési nyilvántartásban az illető személyi lapján a lejárat helyére piros "T" betűt írunk, ami azt jelenti, hogy a könyv tartósan van kikölcsönözve. Ugyanigy "T" betűt írunk a könyvkártyán a "lejárat nap" helyett is.

II. Határidőre vissza nem hozott könyvek és folyóiratok sürgötése

Az olvasó beiratkozáskor kötelezi magát, hogy a kölcsönvett könyveket, folyóiratokat határidőre visszaszolgáltatja. A határidő lejárta előtt még kérheti a kölcsönzési idő meghosszabbítását.

Ha az olvasó nem kérte a meghosszabbítást és a művet a könyvtárba nem hozta vissza, késedelmi díjat köteles fizetni. A mellékelt "Személyi lap"-on jelzett késedelmi díj /10 fillér/ a népművelési hálózat könyvtáaira vonatkozik. Az orvosi szakkönyvtárak számára a késedelmi díjat az OOK később határozza meg.

A határidőt be nem tartó olvasót a könyvtár, legkésőbb 10 nappal a határidő letelte után felszólítja.

A felszólítás előrenyomott levelezőlapon történik, mely jelzi a lejárat könyv szerzőjét, címét, jelzetét és felszólítja az olvasót a könyv visszahozására.

Ha az olvasó háromszori felszólításra nem szolgáltatja vissza a könyvet és árát sem téríti meg, a könyvtáros köteles

a könyv visszaadásáról vagy a követelés behajtásáról intézkedni. /lásd szervezeti és működési szabályzat 14.§./6/ bek./

A Népköztársaság Elnöki Tanácsának 1955. évi 21.számú, a bírósági végrehajtásról szóló törvényerejű rendelete /Magyar Közlöny 1955.junius 26.-i /80/ számú /módot ad a könyvtárak számára, hogy rövidített bírói eljárással hajtsák be a kölcsönzött és elvesztett könyvek árát. E rendelet alapján a könyvtár közjegyző előtt tértivevénnnyel igazolja, hogy az olvasót írásban felhívta a könyv visszahozására, vagy árának megtérítésére és a felhívás óta 15 nap telt el. Csatolni kell olvasónként külön-külön hátralékkimutatást /úrlap kapható a Nyomtatványellátónál, V.Szt. István tér 4./, melyet a közjegyző a bíróságok mellett működő végrehajtóhoz juttat el.

Természetesen az orvosi könyvtárosnak törekednie kell az olvasóval való legjobb kapcsolat kialakítására, mindkettőjük érdekében. Így a hosszabbítások terén engedélyezett távolabbi határidőt s a felszólítások után csak végső esetben alkalmazza a bírói eljárást.

III. A helybenolvasás

Bár a kölcsönzés minden orvosi könyvtár elsőrendű feladata, mégis szükséges a helybenolvasási lehetőség megteremtése. Fontos ez elsősorban a folyóiratok széleskörű megismertetése érdekében, de lényeges az orvos gyors tájékozódása, vagy nagyobb könyvmennyiség összehasonlító tanulmányozása céljából is.

Ahhoz, hogy az olvasók megkedveljék és hozzászokjanak az olvasóterem rendszeres használatához, megfelelő olvasási

lehetőségeket kell biztosítani. Legfőbb követelmény a csend, nyugalom és kényelem biztosítása. Ezért - ha mód van külön olvasóterem kialakítására - olyan helyiséget kell kiválasztani, mely a zajosabb környezettől távol esik. Berendezésének fő követelményei: tisztaság, világosság és a legnagyobb rend.

Az olvasóterem, vagy könyvtárszoba használata éppugy beiratkozáshoz kötött, mint a kölcsönzése. A könyvtárosnak nyilvántartást kell vezetnie az olvasóterem használatáról. Az olvasók nyilvántartása kétféle módon történhetik. A könyvtáros rendszeresít egy füzetet, melyet a helybenolvasók - mint egy vendégkönyvet - aláírnak, vagy a könyvtáros naponta feljegyzi, hogy hányan használták az olvasótermet. A helybenolvasott műveket használat után a könyvtárosnak kell átadni, erről szintén nyilvántartást vezet, könyvek, folyóiratok, egyéb dokumentumok használatát külön is naponta feljegyzi.

A kézikönyvtár

Az olvasóteremnek, vagy a helybenolvasási lehetőséget biztosító helyiségnek jól felszerelt kézikönyvtárral kell rendelkeznie. Ezzel megkönnyítjük az olvasó és a magunk munkáját is. Ezek a kézikönyvek nem kölcsönözhetők, helyük mindenkor a könyvtárban van. /A könyvtáron belül se "költöztessük" őket, az olvasó így könnyebben és szívesebben veszi igénybe./

A kézikönyvek

1. Általános és szaklexikonok

2. Szótárak

3. A marxizmus-leninizmus alapvető művei

4. Bibliográfiák /ezek közül feltűnő helyen tartsuk a Magyar Orvosi Bibliográfiát, melynek népszerűsítésével az orvos kutatómunkájának megkönnyítését szolgáljuk/, folyóiratlelőhelyjegyzékek, egyes nagy könyvtárak állománygyarapodási jegyzékai /Budapesti Orvostudományi Egyetem Központi Könyvtára/, Országos Gyarapodási Jegyzék. Itt helyezzük el az összefoglaló külföldi bibliográfiákat, kartonokat. /Ilyen pld. az Index Medicus, a Medizinische Literaturnachweis, vagy az NDK Tudományos Akadémiája által kiadott karton-szolgálat./

5. Alapvető orvostörténeti munkák

6. Folyóiratok kurrens évfolyamai.

Ésszerű minden folyóirat legutolsó számát olvasótermi anyagként kezelni. A folyóirat-olvasóteremben a szabad polc használat általános követelmény. A szabad polc nemcsak a könyvtáros tehermentesítésére való, hanem kitűnő nevelő és propagandaeszköz is. Ha a folyóiratok elhelyezése valamilyen szempont szerint történik - betűrendes, nyelvterületenkénti, vagy főleg szakszerinti - elősegíti az olvasó gyors tájékozódását, hozzászoktatja a rendszeres olvasáshoz. Példa erre a Kaposvári Megyei Kórház, ahol két könyvtáros működik /1 főfoglalkozású függetlenített, egy mellékfoglalkozású félnapos. Tehát a könyvtár nyivatartását reggel 8-tól este 8-ig meg lehet oldani./ A könyvtári helyiségben ugyan együtt van a raktár és az olvasóterem - külön helyiségben dolgozik a könyvtáros - , de a szép modern berendezés, a kényelmes olvasóhelyek, jó világítás megfelelő légkört tud biztosítani az olvasáshoz. A kórházba járó 130 féle folyóirat az erre a célra készített folyóirat-állványon van elhelyezve, szakszerinti csoportosításban. A folyóirat legutolsó száma kívül, a folyóiratállvány peremmel ellátott polcán áll, a felcsapható tartó mögött a kurrens évfolyam többi száma.

A jól felszerelt kézikönyvtár nagy vonzerő az olvasó számára s egyben a könyvtáros segítője is az olvasó gyors kiszolgálása érdekében.

IV. A könyvtárközi kölcsönzés

Egy könyvtár sem képes olvasói minden igényét saját anyagából kielégíteni. Ezért szükséges és fontos a könyvtárközi kölcsönzés megszervezése, hogy az orvosi hálózat valamennyi könyve és folyóirata az orvosi könyvtár minden olvasójának rendelkezésére álljon. Ezen túlmenően lehetőség nyílik arra, hogy a külföldről kölcsönözzük a szükséges irodalmat.

A könyvtárközi kölcsönzés előfeltétele, hogy tudjuk, honnan kell egy bizonyos könyvet vagy folyóiratot kölcsönkérni. Ehhez a katalógushálózat és nyilvántartási rendszer tökéletes kiépítésére van szükség.

Az OOK-e katalógushálózat kiépítése érdekében

1. az Országos Gyarapodásjegyzék alapján Központi Könyv Katalógust szerkeszt, mely 1961-től az országba érkezett külföldi könyvek lelőhelyéről tájékoztat,
2. visszamenőleges Központi folyóirat Katalógus készül a régi szakfolyó iratok lelőhelyéről,
3. elkészítette az 1962-ben hazánkba járó külföldi folyóiratok központi katalógusát.

Nagyon jó kezdeményezés valósul meg a Szolnok megyei alközpontban. A könyvtáros feldolgozza és katalógusba veszi a Megyei Kórház és a megyéhez tartozó összes tagkönyvtár könyveit és folyóiratait. A katalógusban jelzi a lelőhelyet s az olvasók számára

rövid idő alatt bekéri a könyvet vagy folyóiratot a tagkönyvtárak könyvtár kezelői útján. Az 1962-es külföldi folyóiratmegrendelések katalógusa pedig már 1961. szeptembere óta rendelkezésre áll.

A katalógust sokszorosítottatni fogják és a tagkönyvtárak, valamint a Rendelők, Szülőotthonok részére is elküldik. Így válik egy megye szétszórt könyvtárainak anyaga a megye orvosainak közkincsévé.

Tehát legelőször az alközpont építsen ki szoros kapcsolatot tagkönyvtáraival és az alközponton belül igyekezzék lebonyolítani a könyvtárközi kölcsönzést.

Ha ez nem elég, akkor a legközelebb eső orvosegyetem könyvtárától kérjenek kölcsön. /Budapest, Szeged, Debrecen, Pécs./

A könyvtárközi kölcsönzés lebonyolítása:

A könyvtárközi kölcsönzés minden esetben, a hosszú levelezgetések elkerülése végett, az általánosított átkérőlevéllel történik. Hat példányban kell kitölteni. A kölcsönvenni kívánt könyvet, folyóiratot stb. az erre szolgáló rovatban pontosan meg kell határozni. /Szerző, pontos cím, megjelenési hely, év, folyóiratoknál a folyóirat címe, megjelenési helye, éve, kötet, szám, lapszám. A tévedések elkerülése végett csak ezután írjuk le a cikk szerzőjét és címét!/ A kitöltött űrlap I-V. szelvényét annak a könyvtárnak kell megküldeni, ahol a keresett mű megvan /vagy - ha a lelőhelyről nincs tudomásunk - az Országos Széchenyi Könyvtár Könyvtárközi Kölcsönzési Osztályának/. Az "Egyéb Közlés" rovatban a könyvtár több lelőhelyet

is megjelölhet, ahol a könyv megvan; ez esetben a címzett a kérést a sorrendben következő könyvtárnak küldi. Itt közlendő még a mű belföldi vagy külföldi lelőhelyére vonatkozó minden adat vagy feltevés. A jobb alsó sarokban található K M F betű jelek: K - kölcsön, M - mikrofilm, F - fotókópia kérést jelentenek. A VI. szelvényt a mű megérkezése után kell a kölcsönadó könyvtárnak megküldeni.

A hat szelvényes kölcsönzésre főleg az OSzK útján történő kölcsönzésnél van szükség, mivel az I. és II. lapot nyilvántartásába lerakja, a III. IV. és V. szelvényt pedig továbbküldi a kért művel rendelkező könyvtárnak. Ezek közül a III. szelvényt a kölcsönző könyvtár megtartja, a IV. szelvényen az OSzK-nak visszaigazolja a kérés teljesítését, az V. szelvényt a mű kísérlőleveleként elküldi a kérő könyvtárnak.

Az orvostudományi Könyvtári hálózatban, egyenes kölcsönzésnél, ha lelelőhelyében bizonyosak vagyunk és nem az OSzK-n keresztül kölcsönzünk, a II., III., és IV. szelvény kitöltése mellőzhető. Az I. és V. szelvényt elküldjük a könyvvel, illetve folyóirattal rendelkező könyvtárnak. A hatodik szelvény nálunk marad. A kölcsönadó könyvtár - a könyv, ill. folyóirat kísérlőleveleként - visszaküldi az V. szelvényt, természetesen hátlapját kitöltve. A kért mű kézhezvétele után póstázzuk a kölcsönadó könyvtár címére az elismervényt /VI. szelvény/ a mű átvételéről.

Visszaszolgáltatás esetén ismét az V. szelvény kíséri a könyvet, a VI. szelvényt a kölcsönadó könyvtár elküldi, ha a mű visszaérkezett.

A látszólag bonyolult kölcsönzési mód egyszerűbbé válik, ha megnézzük a nyomtatványt, melynek a IV. szelvényén részletes utmutató is található. A könyvtárközi kölcsönzés ezzel a könyvtári munkának rugalmas, gyors, pontos és fontos segítőjévé válik.

V. A kölcsönzés statisztikája

A könyvtári statisztikák adatainak begyűjtésére alkalmanként hívjuk fel könyvtárosaink figyelmét /pl. évvégi jelentés a könyvtári munkáról/. A kölcsönzési munka területén a nyilvántartásnak a következő adatokra kell felelnie:

1. A könyvtár beirakozott olvasóinak száma /a személyi lapok száma/,
2. A kikölcsönzött kötetek száma /külön könyv, folyóirat, egyéb dokumentum/. A személyi lapok bejegyzéseinek összesítésével kapjuk meg az adatokat.
3. A helyben olvasók száma /alkalmanként, a könyvtáros számlálása alapján/.
4. A helyben olvasott kötetek száma /külön könyv, folyóirat, egyéb dokumentum, a könyvtáros feljegyzései alapján/.

Ez a felsorolás csak tájékoztató jellegű, az OOK és a Statisztikai Hivatal hozzávetőleg a fenti adatokat kéri év végén az országos statisztikai felmérés céljából.

VI. A kölcsönzési munka technikai eszközei

E felsorolással a könyvtárosok segítségére szeretnénk lenni a kölcsönzési nyilvántartás megszervezésében.

A könyvtári nyomtatványok a Könyvtárosok Boltjában szerezhetőek be /Bp.VI. Népköztársaság utja 16/.

	ár
Olvasók és kölcsönzések nyilvántartása /füzet/	1,20
Személyi lap	0,08
Könyvkártya	0,04
Felszólítólap	0,07
Könyvtárközi kölcsönzési átkérőlevél	0,20
Tasak	0,04
Katalógusdoboz fedéllel /nyárs nélkül/ 47x14x11 cm	51,80
Rendeződoboz fedél nélkül 47x14x6 cm	21,70

T o r d a y A l i c e

S Z E M L E

NEMZETI ORVOSI BIBLIOGRÁFIÁK

Schiffmann, Genevieve Nih: National medical
bibliographies.
Bulletin of the Medical Library Association.
1961, 49, 9, 411-422 p.

Genevieve Nih Schiffmann cikkének ismertetése érdeklődésre tarthat számot, minthogy a nemzeti szakbibliográfiák, amellet, hogy egy ország szakirodalmának nemzetközi megismertetését szolgálják, az irodalom mélyreható kutatásában mindaddig nélkülözhetetlenek, míg az egész számottevő nemzetközi orvosi irodalmat feldolgozó bibliográfia csak a "jövő terve és reménysége". A nemzeti bibliográfiáknak, mint a nemzetközi jegyzékek kiegészítőinek értékét az határozza meg, hogy mennyiben nyújtanak ezeknél többet mennyire friss anyagot hoznak, milyen jellegű információkat adnak és milyen nyelven jelennek meg. Schiffmann összeállításából a bibliográfiák ismertetésekor ezeket a szempontokat igyekszem kiemelni.



A szerző a szabályos periodusokban és a rendszertelen időközökben megjelenő kurrens orvosi szakbibliográfiákat tárgyalja, de ismertet olyan általános jegyzékeket és a tudományok nagyobb területét összefoglaló szakbibliográfiákat is, melyek csak egy-egy szekciójukban foglalkoznak orvosi irodalommal. Ilyen jegyzékek közlését csak ott tartottam volna indokoltnak, ahol az ország nem rendelkezik önálló nemzeti orvosi szakbibliográfiával, vagy az valamilyen szempontból kevesebbet nyújt, mint az általános nemzeti jegyzék.

BELGIUM. Archiva medica Belgica. Bruxelles. Vol. 1. 1946- Válogatott folyóiratcikkek francia nyelvű kivonata. Tartalmazza a szakfolyóiratok és a periodusokban megjelent könyvek jegyzékét. Időnként belga szerzők művei alapján összefoglaló cikkeket közöl.

BRAZILIA. Indice-catálogo médico brasileiro. S. Paulo. Vol. 1. 1937/38- Az 1-4 kötet rendszertelen időközökben jelent meg, így az 1941-1952 periodust felölelő 4. kötet csak 1956-ban. Külön érdeme a kongresszusok regisztrálása.

BULGÁRIA. Abstracts of Bulgarian Scientific Literature. Biology and Medicine. Sofia. Vol. 1. 1958- A Tudományos Akadémia Központi Könyvtára adja ki negyedévenként, orosz és angol nyelven. Válogatott munkák referátumait tartalmazza nagyobb szakrendi csoportosításban. - Letopisz periodicsnija peccat. Sofia. Vol. 1. 1952- A Bulgár Bibliográfiai Intézet által szerkesztett cimbibliográfia, lajstromoz folyóirat cikkeket, gyűjteményes munkákat és emlékkönyveket, külön csoportosításban könyvismertetéseket. Az orvostudomány és közegészségügy sectio 1960-ban közel az összes 1959-ben megjelent publikációkat regisztrálja.

CSEHSZLOVÁKIA. Annual of Czechoslovak Medical Literature. Prague. Vol. 1. 1956 - Az orvosi irodalom évkönyv formájában megjelenő, teljességre törekvő indexe. Anyagát 5 főcsoportra osztja, ezeken belül tárgyszavas beosztású. A címeket cseh és angol nyelven közli és angol tárgymutatója is

van. - Bibliografický katalog ČSR. Články v českých časopisech. Praha. Vol. 1. 1953 - A cseh folyóiratirodalom 400 periodikát repertorizáló válogató jegyzéke. A Szovjetunióban alkalmazott szakrendi beosztást követi és a jelentős orvosi és közegészségügyi cikkeket külön sectióban hozza. - Články v slovenských časopisech. Praha. Vol. 1. 1955 - A szlovák periodikairadalom hasonló feldolgozása. - Bibliographia medica Czechoslovaca. Prague. Vol. 1. 1947 - Változó időközökben 5 kötete jelent meg, monográfiákat, kolligatú-mokat és periodika irodalmat regisztrál az ETO szakrendjében. A címeket sok esetben angolul és franciául is közli.

DÁNIA. Index medicus Danicus. København. [Vol. 1.] 1950 - Teljességre törekvően regisztrálja a Dániában megjelent könyveket és folyóiratirodalmat, valamint dán szerzőknek azokat a külföldön megjelent műveit, melyek az egyetemi könyvtár birtokába jutnak. Anyagát rövid annotációkkal, angol nyelven közli.

ÉSZAKAMERIKAI Egyesült ÁLLAMOK. Recent United States Publications. Washington. 1957 - Jelenleg az Index Medicus függeléként jelenik meg, a periodus monográfiának és sorozatkiadványainak betűrendes címbibliográfiája. A kiadványok árát is jelzi.

FINNORSZÁG. Medicina Fennica. Helsinki. Vol. 1. 1925 - Évente megjelenő kiadvány. Az országban közölt és finn szerzők által külföldön megjelentetett cikkeknél többnyire maguk a szerzők által készített angolnyelvű kivonatát hozza. Teljességre törekszik. Az 1958 évi kötet 1960-ban jelent meg.

GÖRÖGORSZÁG. Bulletin analytique de bibliographie hellénique. Athènes. Vol. 7. 1946 - Francia nyelvű kiadvány. Külön regisztrálja a monográfiákat és értekezéseket és külön a folyóiratirodalmat. Az 1-6. kötet előkészületben van.

INDONÉZIA. Indonesian Abstracts. Djakarta. Vol. 1. 1958 - Negyedévenként megjelenő angol nyelvű kiadvány, a tudományos irodalom minden területéről közöl cikk-kivonatokat az ETO szakrendjében. Négy orvosi folyóiratot repertorizál rendszeresen.

JAPÁN. Igaku csuo zassi. Tokyo. 1930 -

A japán orvosi periodikairodalom japán nyelvű bibliográfiája. Minden szám hozza a legfrisebb irodalom jegyzékét, a cikkek jelentős része 3-6 hónapon belül referálásra kerül. A feldolgozott anyag méreteire jellemző, hogy 1957-ben összesen 693 folyóiratot repertorizált és a 155. kötetben /1960 június 13 - július 13. tartó periódus/ 5.423 referáló cikk és 1593 cimbibliográfiai adat szerepel. Abstracts of Japanese Medicine. Amsterdam. Vol. 1. 1960 - Az Excerpta Medica kiadványa, anyagát az előbb ismertetett bibliográfiából válogatja, évente mintegy 5-6000 angol nyelvű referátumot közöl. - Japanese Periodicals Index. Natural Sciences. Tokyo. Vol. 1. 1960 - A japán természettudományi folyóiratok repertóriumának angol nyelvű kiadása, melynek az orvosi tudományokat feldolgozó része mintegy 300 folyóirat cikkeiből válogat. - Japan Science Review. Medical Sciences. Tokyo. Vol. 1. 1952 -53 - Negyedévenként megjelenő angol nyelvű bibliográfia. 260 folyóiratot dolgoz fel és a jelentősebb cikkeket referálja is. Az ETO szakrendjét követi.

JUGOSZLÁVIA. Bibliografija Jugoslavije: članci i prilozii u časopisima, novima i zbirnim delima, Serija B, Prirodne i primenjene nauke. Beograd. Vol 3. 1952 - A jugoszláv periodikairodalom bibliográfiája: szabálytalan időközben jelenik meg. B széria: természettudományok és alkalmazott tudományok. Anyagát az ETO szerint csoportosítja.

KINA. Csung ven i hsüeh ven hsien fen lei szo jin. Peking, 1958 - A nankingi orvosegyetem könyvtárának kiadványa. 1949 és 1952 közötti időszakból 82 periodikát dolgoz fel, a három legjelentősebb orvosi folyóiratot pedig több mint 40 évre visszamenően. Az orvostudományt 35 főszakra és további alosztályokra osztja. - Science Abstracts of China. Biological Sciences. Peking. 1958 - A Kínai Tudományos és Műszaki Tájékoztatási Intézet kiadványa, két havonként jelenik meg angol nyelven és tulnyomó részben folyóiratokban megjelent kutatói közleményeket referál. Az orvostudomány elméleti és alaptudományait és a "tradicionális kínai orvoslást" is felöleli.

LENGYELORSZÁG. Bibliografia zawartosci czasopism. Warszawa. Vol. 1. 1947 - A lengyel folyóiratirodalom havi füzetekben megjelenő repertórium. Orvostudományi és közegészségügyi anyagát, havonta mintegy 1000 tételt, a Szovjetunióban használt szakbeosztásban, külön sectióban hozza. - Polska bibliografia lekarska.

Warszawa. 1925/26 - Orvosi monográfiák és folyóiratcikkek évenként megjelenő címbibliográfiája. - Quarterly Review of Scientific Publications of the Polish Academy of Sciences, the Ossolineum, and the Polish Scientific Publishers. Series B. Biological Sciences. Warsaw. 1958 - A lengyel akadémiai intézetek publikációinak és más intézetek jelentősebb közleményeinek angol referálólapja.

MAGYARORSZÁG. Magyar Orvosi Bibliográfia. Budapest, 1.évf. 1957 - A kiadványt havonta megjelenő jegyzéknek mondja, holtott 1958 óta negyedévenként jelenik meg. Periodika irodalmat, könyveket, kongresszusi kiadványokat, disszertációkat, valamint magyar szerzők külföldön megjelent műveit lajstromozza. - A Magyar Folyóiratok Repertoriumát mint orvosi és rokontárgyu folyóiratokat feldolgozó jegyzéket szintén ismerteti.

PORTUGÁLIA. Bibliografia médica portuguesa. Lisboa. Vol. 1. 1940/44 - Évente jelenik meg, mintegy 100 folyóiratot repertorizál, utolsó kötete az 1956-os év anyagával 1957-ben jelent meg.

ROMÁNIA. Bibliografia periodicelor din Republica Populară Română. București. 1957 - A román folyóiratirodalom kéthetente megjelenő válogató repertóriuma. Az 1960 évi 4. szám az orvostudomány és közegészségügy területéről 121 cikket hoz. Rumanian Medical Review. Bucarest. Vol. 1. 1957 - Negyedévenként jelenik meg angol nyelven. Kézikönyveket ismertet, eredeti közleményeket, jelentősebb összefoglaló cikkeket és tanulmányokat kivonatossan közöl a kiadvány franciául is megjelenik.

SPANYOLORSZÁG. Bibliographia Hispana Section. II. Madrid. Vol. 1. 1943 - A spanyol tudományos irodalom monográfiáinak és folyóirati-irodalmának negyedévenként megjelenő referáló lapja. Az 1960 év 1. száma az orvostudomány területéről 617 rövid kivonatot hoz.

SVÁJC. Bibliographia medica Helvetica. Basel. Vol. 1. 1943 - Svájcban és svájci szerzőktől külföldön megjelent művek bibliográfiája, utolsó kötete az 1952-53-as évek anyagával 1955-ben jelent meg.

SZOVJETUNIÓ. Letopisz szurnalnüh sztatej. Moszkva. 1926 - A szovjet periodikairódalom és kongresszusi kiadványok cím-bibliográfiája. 1946 óta heti füzetekben jelenik meg, negyedévenként hoz szerzői mutatót. Orvostudományi és közegészségügyi anyagát 23 csoportra bontja és hetente mintegy 5-600 cikket regisztrál. - Abstracts of Soviet Medicine. Amsterdam. Vol. 1. 1957 - Az Excerpta Medica adja ki a Moszkvai Orvostudományi Akadémia szakembereinek együttműködésével. Monográfiákat és folyóiratcikkeket referál az elméleti és klinikai tudományok területéről. A referátumokat szovjet szakemberek készítik.

TÖRÖKORSZÁG. Türkiye makleler bibliografyasi. Bibliographie des articles parus dans les périodiques turcs. Istanbul. 1952 - A török folyóiratirodalom repertórium, különös figyelmet szentel a tudományos és műszaki közleményeknek. Anyagát az ETO szakrendjében közli és a címeket franciául is hozza.

Dr. G á l Imréné

INKE Gábor: Quellen medizinischer Literaturangaben und Methodik ihrer Bearbeitung. Jena, 1960, Fischer. VIII, 165 p., 1 t.

Inke Gábor, az anatómia tudós kutató orvosa néhány évvel ezelőtt a Kovách Arisztid szerkesztette "A kísérletes orvostudomány vizsgáló módszerei" című kézikönyvben /5. köt. 145-179.p./ már rövid összefoglalást adott az orvostudományi irodalom forrásairól és az irodalmi adatok feldolgozási, nyilvántartási módjáról. Ez az összeállítás most - megfelelően kibővítve - önálló kötetben jelent meg a Német Demokratikus Köztársaságban.

A mű első változata, s a mostani kötet még inkább különös figyelmet érdemel, hiszen most az orvos jelzi, hogy a korszerű tudományos munka már az irodalom felkutatásában és regisztrálásában sem elégedhetik meg a hagyományos eszközökkel. A könyvtárak már régebben felismerték ezt a helyzetet, s igyekeztek feladataikat ennek megfelelően átalakítani. Örömmel látjuk, hogy ebben a kérdésben a kutató orvosok is egyetértenek velünk, s ez az egyetértés nemcsak szavakban, hanem ilyen jelentős tettekben is megnyilatkozik.

A könyv két fő részre tagolódik. Az első az orvostudományi irodalmi adatok forrásaival, a második az adatok nyilvántartási és /technikai/ feldolgozási rendszereivel foglalkozik. Bennünket elsősorban az első rész érdekel, hiszen irodalmi adatok felkutatásával nemcsak a szakember, hanem a könyvtáros is foglalkozik.

Ez az első rész három fő fejezetben tárgyalja az irodalmi forrásokat. Az első fejezetben az orvosi bibliográfiákat, a másodikban az eredeti közlemények forrásait, a harmadikban az irodalom megszerzési lehetőségeit, így a könyvtárhasztnalat módjait is ismerteti. A bibliográfiák fejezete 568 tételből álló másodfoku bibliográfia, amely külön sorolja fel az egész orvostudományra vonatkozó, valamint az egyes tudományterületekről tájékoztató indexeket, retrospektív bibliográfiákat, referáló lapokat és a tudományos kutatás legújabb eredményeiről összefoglalóan beszámoló folyóiratokat, végül a cédula formában megjelenő bibliográfiákat sorolja fel.

A kutatói igényeknek megfelelően a bibliográfiai összeállításban legnagyobb számmal a referálólapok /210 tétel/ szerepelnek, utánuk az új eredményeket összefoglaló folyóiratok következnek /177 tétel/. A többi felsorolt bibliográfia is legnagyobb részben kurrens kiadvány.

A gondosan összeállított jegyzék használhatóságával kapcsolatban csak azt jegyezhetjük meg, hogy az egyes tudományterületeknek öt csoportba sorolása nem látszik egészen szerencsésnek, meglehetősen heterogén az első két csoport. Itt együtt találjuk pl. az anatómiát, az orvostörténetet és az állatorvostudományt, illetve az igazságügyi orvostant, járványtant és a rákkutatást.

Az eredeti közlemények bibliográfiai forrásai közül először a folyóiratbibliográfiákkal, s ezekkel kapcsolatban a folyóiratrövidítésekkel foglalkozik. A leggyakrabban előforduló szavakból 15 lapnyi betűrendes rövidítési táblázatot is közöl.

A folyóiratrövidítésekkel kapcsolatban a szerző megjegyzi, hogy a német folyóiratok a Periodica medica című kiadványban, a külföldiek pedig a World medical periodicals című gyűjteményben szereplő rövidítések használatát kívánják meg. Az említett táblázatban is feltünteteti, hogy az egyes szavakra a két gyűjtemény milyen formát alkalmaz.

Ezután az orvosi szakkönyvek bibliográfiai áttekintésére szolgáló legfontosabb forrásokat ismerteti. Ezek között

azonban téves a 11. tétel, amely szerint a szovjet kiadványokat a Letopisz Zsurnalnüh Sztatej alapján tekinthetjük át. Ez a kurrens bibliográfia ugyanis a szovjet folyóiratok cikkeit dolgozza fel. A könyveket a Knizsnaja Letopiszban találhatjuk meg.

A harmadik /s legrövidebb fejezet/ könyvtárosok számára nem sok, talán az orvosok számára több ujat tartalmaz. A katalógusok használata, a kölcsönzési lehetőségek, stb. szerepel ebben a fejezetben. A könyvtárhasználat után a kutatók számára igen értékes gyakorlati tanácsokat ad a különnyomatok megszerzéséhez, és nyolc nyelven különnyomatok kérésére, illetve megköszönésére használható szövegmintát közöl.

A könyvtárakról elmondottak inkább a német könyvtárakra érvényesek, mert sem a magyar, sem más külföldi katalógusokban nem használják ma már az első főnevet rendszóként /pl. Biologisches Zentralblatt a katalógusban Zentralblatt, biologisches/.

A második rész először a bibliográfiai adatok feljegyzésének módját írja le, majd a különböző nyilvántartási módszereket ismerteti. Ez a rész igen hasznos gyakorlati áttekintés nyújt elsősorban az egyes egyszerűbb lyukkártyarendszerekről.

Mind a két rész végén terjedelmes irodalomjegyzék ad segítséget, hogy az olvasó az egyes kérdésekben tovább is tájékozódhassék.

Inke Gábor könyve a kitűzött célnak megfelel, mind a kezdő, mind a már gyakorlottabb orvos számára igen jó áttekintés nyújt és hasznos gyakorlati tanácsokat ad az irodalmi adatok felkutatásához és feldolgozásához. A könyv azonban könyvtárosaink számára is nagyon értékes, mert az első részt gyakorlati munkájukban állandóan használhatják, a második rész pedig szakmai ismereteiket bővíti. Reméljük, a könyv következő kiadásában már a könyvtáros is szerepelni fog a kutató orvos segítőtársaként, hiszen éppen az irodalmi adatok felkutatásában jelentősen tehermentesítheti az orvost.

dr. D ö r n y e i Sándor

A KÖNYVTÁROSKÉPZÉS PROBLÉMÁI

Richter, Kurt: Probleme der bibliothekarischen Ausbildung.
Libri. 1960, 10, 1 49-53 p.

A tudományos világ megváltozott helyzete a könyvtáros munkájában is érezteti hatását. Az a képzés, mely megfelelő volt 50 évvel ezelőtt, ma már korántsem elegendő a tudományos könyvtáros számára. A társadalmi változások ma sokkal nagyobb feladatot rónak a tudományos könyvtárakra. A könyvtár használatának növekedése a könyvtárosok számára mindig új könyvtártechnikai problémákat jelent. A fokozott tudományos tevékenység a könyvtárost magát is erősebben igénybeveszi. Bibliográfiai és dokumentációs tevékenysége nagyban elősegíti az olvasók tudományos működését, - bár ez nem köztudomása.

Mindezek miatt különösen fontos a könyvtárosok képzése, a középfoku tudományos szakkönyvtárosoké és okleveles könyvtárosoké egyaránt. S bár mindkét könyvtárosi képzettség külön-külön problémákkal, küzd, összefüggéseik miatt mégis együtt kezeljük őket.

A tudományos könyvtárak legégetőbb problémája a szakemberek /jogászok, közgazdászok, orvosok/ hiánya. Ez a magas követelményekkel magyarázható: a jelöltnek legalább egy állami vizsgát, doktorátust és könyvtárosi szakvizsgát kell letennie. Az ilyen szakembereknek a könyvtárosok közepes fizetési besorolása nem felel meg. A probléma megoldásában egy kivezető út látszik: a tudományos könyvtáraknak engedniük kell magas igényeikből, mérlegelni kell a kétéves könyvtárosi kiképzés létjogosultságát. Felvetődik persze a kérdés, hogy ez a kiképzés valóban jelent-e segítséget, elég-e. Nem szabad előfordulnia azonban annak, hogy a növekvő fontosságú szakkönyvtárak élére ismét csak szakemberek kerüljenek, nem szabad többre becsülni a szakembert, mint a könyvtárost s ezért eltekinteni a könyvtárosi képzettségtől.

A könyvtárosképzésnél fontos követelmény, hogy a szakkönyvtáros jelöltek ne csak az általános könyvtárakat ismerjék meg, hanem szakkönyvtárakban is végezzenek gyakorlatot. Ugyanis egységes könyvtári munkamódszer nincs, a szakkönyvtárak munkamódszere messze eltér az általános könyvtárakétól, mivel a megfelelő tudományág szolgálatában áll.

Természetesen a szakkönyvtáros-jelölteknek tisztában kell lenniök a nyilvános könyvtárak munkamódszereivel és problémáival is, mivel a nyilvános és tudományos könyvtárak egyre jobban egymásra vannak utalva. Sajnálatos, hogy a nyilvános könyvtárak könyvtárosjelöltjei nem ismerkednek meg a tudományos könyvtárak munkamódszerével. A hannoveri, kölni, müncheni nyilvános könyvtárak vezetésébe pl. bevonják a tudományos könyvtárosokat is, hogy ezt a hibát kiküszöböljék.

Ami a szakkönyvtárosokra vonatkozik, az bizonyos mértékben az okleveles könyvtárosok képzésére is áll. Az okleveles könyvtáros is egyoldalu kiképzést kap. S amikor felmerül a kérdés: szakembert vagy könyvtárost alkalmazzon-e a tudományos könyvtár, a szakmai képzés kérdése előtérbe kerül. Fontos lenne kialakítani az okleveles könyvtárosok új típusát: a megfelelő szakképzettséggel rendelkező könyvtárosét.

E képzés mintáját a hamburgi tanárképző főiskola alakította ki: a könyvtárosoknak, éppúgy mint a kezdő tanároknak, a hat féléves tanári képzésük alatt és mellett egy egyetemi szakot kell még felvenniök. /Ez alkalmaztatásuk esetén mindjárt magasabb fizetést is jelent./

A tudományos könyvtárak számára történő kiképzés a jövőben négyfajta lehetőséget nyújt:

1. Könyvtáros, középfoku szak- és könyvtárosi képesítéssel.
2. Könyvtáros egyoldalu szakképesítéssel.
3. Okleveles könyvtáros, felsőfoku képesítéssel és hozzátol-
dott szakképesítéssel.
4. Okleveles könyvtáros, felsőfoku könyvtárosi képesítéssel.

Az eddigi tapasztalatok alapján az bizonyosodott be, hogy tudományos könyvtár vezetésére legalkalmasabbak az olyan okleveles könyvtárosok, akik egy-egy tudományágat utólag még elsajátítottak.

T o r d a y A l i c e

K Ö Z L E M É N Y E K - H I R E K

AZ ORVOSTUDOMÁNYI KÖNYVTÁRI HÁLÓZAT SZERVEZETI ÉS MŰKÖDÉSI SZABÁLYZATA

Általános rendelkezések

1.§.

/1/ Az orvostudományi könyvtári hálózatot a könyvtárügyről szóló 1956. évi 5. számú törvényerejű rendelet végrehajtása tárgyában kiadott - és az 1010/1960. /VI.1./ Korm. számú határozattal módosított - 1018/1956. /III.9./ számú minisztertanácsi határozat 34. pontjában foglalt felhatalmazás alapján az egészségügyi miniszter 24/1960. /Eü. K. 13./ Eü. M. számú utasításával hozta létre.

/2/ Az orvostudományi könyvtári hálózat központja az Országos Orvostudományi Könyvtár és Dokumentációs Központ /továbbiakban OOK./

A Központ

2.§.

/1/ Az OOK országos jellegű tudományos szakkönyvtár, az orvostudományi könyvtári hálózat központja és központi jellegű szakmai dokumentációs központ.

/2/ Az OOK külföldi viszonylatban az intézet nevét magyar nyelven kívül oroszul, angolul, franciául, németül a következők szerint használja:

Vengerszkaja Central'naja Biblioteka i Insztitut Informacii Medicinszkih Nauk.

Hungarian Medical Library and Documentation Centre.

Bibliothèque Nationale et Centre de Documentation Médicale de la Hongrie.

Ungarische Medizinische Bibliothek und Dokumentationszentrale.

/3/ Az OOK székhelye: Budapest.

3.§.

/1/ Az OOK feletti közvetlen felügyeletet az egészségügyi miniszter, a könyvtárügyi szakfelügyelet pedig az egészségügyi miniszterrel egyetértésben a művelődésügyi miniszter gyakorolja.

/2/ Az OOK közvetlen szakfelügyelete alá tartoznak az orvostudományi könyvtári hálózat /a továbbiakban: hálózat/ alközpontjai. A hálózat tagkönyvtárait az OOK az alközpontok útján irányítja.

/3/ Az OOK élén az igazgató áll, akit az egészségügyi miniszter a művelődésügyi miniszterrel egyetértőleg nevez ki.

/4/ Az OOK többi dolgozójának kinevezésében a hatáskört a 3100-1/1954. Eü. M.sz. utasítás szabályozza.

/5/ Az OOK fenntartási költségeiről az Egészségügyi Minisztérium költségvetésében kell gondoskodni.

Az OOK feladatai

4.§.

/1/ Az OOK feladata, hogy

a/ elősegítse a magyar orvosok, fogorvosok, gyógyszerészek és egyéb egészségügyi dolgozók képzését, továbbképzését, tudományos kutatásait és gyakorlati munkáját; állományát rendszerűen gyarapítsa, feltárja és az olvasók rendelkezésére bocsássa: berendezését és felszerelését a szükségleteknek megfelelően fejlessze,

b/ a hálózathoz tartozó szakkönyvtárak munkáját szervezze, összehangolja és módszertani utmutatásokkal irányítsa,

c/ a tudományos dokumentáció eszközeivel gyűjtse, feldolgozza, feltárja és közreadja teljességre törekvően a magyar orvosi és egészségügyi szakirodalom adatait, valamint válogatva a magyar orvosi kutatás, oktatás és gyakorlat számára szükséges külföldi szakirodalom adatait; elősegítse a magyar orvostudomány eredményeinek megismertetését külföldön; koordinálja a hálózathoz tartozó intézmények dokumentációs munkáját,

d/ művelje a könyvtártudományt

/2/ Az OOK feladatainak végrehajtása érdekében - külön szabályozott módon - együttműködik a Budapesti Orvostudományi Egyetem könyvtárával.

/3/ Az OOK feladatainak megvalósítása érdekében

a/ végzi könyvtári állományának tervszerű gyarapítását: gyűjti teljességre törekedve a magyar orvosi és egészségügyi irodalmat és dokumentumokat, a külföldi szakirodalomból elsősorban a dokumentációs és bibliográfiai munkájához szükséges kézikönyveket, segédkönyveket és folyóiratokat, továbbá a könyvtártudományi műveket és a politikai irodalmat.

b/ feldolgozza és a Budapesti Orvostudományi Egyetem könyvtárával közösen a használat számára feltárja az állományában lévő irodalmat,

c/ állományát - a Budapesti Orvostudományi Egyetem könyvtárának közönségszolgálat útján - az olvasók rendelkezésére bocsátja,

d/ végrehajtja a nemzetközi egészségügyi és kulturális egyezmények által e területre jutó feladatokat, részt vesz a könyvtár és dokumentáció ügyével kapcsolatos nemzetközi szervezetek munkájában.

e/ javaslatot tesz könyvtárak létrehozására és közreműködik új könyvtári épületek és helyiségek tervezésében.

f/ összehangolja a hálózathoz tartozó könyvtárak fejlesztési terveit, állománygyarapítását,

g/ szervezi és irányítja a hálózaton belül és más hálózatokkal /könyvtárakkal/ a fölös- és duplumpéldányok cseréjét, valamint a könyvtárközi kölcsönzést.

h/ a hálózat állományáról központi katalógusokat szerkeszt,

i/ összegyűjti hálózaton belül a könyvtári munka tapasztalatait, s a legjobb módszerek elterjesztéséről gondoskodik,

j/ kidolgozza a könyvtári belső munka korszerű és egységes módszereit,

k/ gondoskodik a hálózat dolgozóinak szakképzéséről és továbbképzéséről,

l/ ellátja a központi dokumentációs, bibliográfiai és fordítási feladatokat, kiadványok formájában feltárja a teljes magyar orvostudományi és egészségügyi irodalmat a hazai igények számára; a magyar orvostudományi és egészségügyi irodalmat hozzáférhetővé teszi a külföld számára is.

m/ tájékoztató munkát végez, irodalomösszeállításokat készít a hozzá forduló szervek, intézetek, intézmények és magánszemélyek részére.

n/ koordinálja és módszertani irányításban részesíti a hálózathoz tartozó intézmények dokumentációs munkáját,

o/ szervezi a hálózaton belül a könyvtártudományi kutatómunkát.

Az OOK szervezete

5.§.

Az OOK szervezete a következők szerint tagozódik:

a/ igazgatóság /feladatkörébe tartozik az intézet vezetése, elvi irányítása és a központi ügyintézés/,

b/ szervezési és módszertani csoport /az országos orvostudományi könyvtári hálózat munkáját módszertanilag irányítja és szervezi/.

c/ könyvtári csoport /ellátja az OOK könyvtári és fotoszolgáltatást/.

d/ tudományos tájékoztató osztály /megadott témákra, egyéni kérdésekre írásban vagy szóban tájékoztatást ad, irodalomkutatót végez, összehangolja a hálózat tájékoztató tevékenységét/,

e/ bibliográfiai osztály /szerkeszti az OOK kiadásában megjelenő kurrens és retrospektív bibliográfiákat, bibliográfiai szempontból ellenőrzi az egyéb részlegek által készített kiadványokat/.

f/ egészségügyi gazdasági dokumentációs csoport /végzi az egészségügyi tudomány gazdasági problémáinak dokumentálását/.

g/ gazdasági hivatal /a megfelelő rendelkezések szerint végzi gazdasági, gondnoki és főkönyvelői teendőit/.

6.§.

/1/ Az OOK felelős vezetője az igazgató, ő képviseli az intézetet a hatóságok és más szervek előtt. Meghatározza, irányítja és ellenőrzi az intézet munkáját. Gondoskodik a munkaterv összeállításáról. Végzi az érvényben lévő jogszabályok és utasítások alapján feladatkörébe utalt teendőket.

Az 5. §. a/-g/ pontjaiban felsorolt szervek feladatait és munkarendjét meghatározza. Az OOK működésével kapcsolatos kérdések megvitatása céljából a szükség szerint vezetőségi értekezletet tart. A vezetőségi értekezlet tagjai: az igazgató és helyettese, az egyes szervezeti egységek vezetői, a párt- és a szakszervezet képviselője, valamint az igazgató által esetleg meghívott más személyek.

/2/ Az OOK igazgatója az Országos Orvostudományi Könyvtárügyi Tanács /a továbbiakban az OOKT/ ügyvezető elnöke, és ebben a minőségben gondoskodik az OOKT üléseinek egybehívásáról, valamint az ülések tárgyalási anyagainak előkészítéséről.

Országos Orvostudományi Könyvtárügyi Tanács

7.§.

/1/ Az OOK igazgatóját az országos feladatok ellátásában tanácsadó szervként az OOKT támogatja.

/2/ Az OOKT feladata az OOK munkatervének, beszámoló jelentésének, működésének, a hálózat szervezésével kapcsolatos elvi és az egész hálózatot érintő gyakorlati jelentőségű kérdések megvitatása és az ezekkel kapcsolatos javaslattétel.

/3/ Az OOKT összetételére és vezetésére a 24/1960. /Eü. K. 13./ Eü. M.számú utasítás 4.§. /2/ és /3/ bekezdésében foglaltak az irányadók.

/4/ Az OOKT a szükséghez képest de évenként legalább négyszer ülésezik. Az ülést az OOK igazgatója, mint az OOKT ügyvezető elnöke hívja össze, s ő gondoskodik az egyes ülések előkészítéséről.

/5/ Az OOKT az Országos Könyvtárügyi Tanáccsal együttműködve végzi munkáját.

A hálózat

8.§.

/1/ Az orvostudományi könyvtári hálózathoz tartoznak az Egészségügyi Minisztérium főfelügyelete alá tartozó egészségügyi intézmények könyvtárai, amelyeket könyvtári szakszempontból az OOK irányít.

/2/ Az országos vezető intézetek közvetlenül a hálózati központhoz /OOK/ tartoznak [a 8. §. /3/ b/ pontjában szereplők kivételével].

/3/ Az OOK a hálózathoz tartozó többi könyvtárat a 24/1960. /Eü. K. 13./ Eü. M.számú utasítás 5.§. /3/ bekezdésében megjelölt hálózati alközpontok útján irányítja:

a/ a Budapesti Orvostudományi Egyetem Könyvtára, a Szegedi Orvostudományi Egyetem Könyvtára, a Debreceni Orvostudományi Egyetem Könyvtára, a Pécsi Orvostudományi Egyetem Könyvtára. Ezek tagkönyvtárai az egyes egyetemek intézeteinek, klinikáinak és diákokthonainak könyvtárai,

b/ az Országos Közegészségügyi Intézet Könyvtára, Tagkönyvtárai az Országos Élelmezés- és Táplálkozástudományi Intézet, az Országos Munkaegészségügyi Intézet és a Közegészségügyi-Járványügyi Állomások könyvtárai,

c/ Budapest Főváros Tanács István, Péterffy Sándor utcai, János és Tétényi uti kórházának könyvtára. Tagkönyvtáraik az egyes kórházak illetékességi területén működő tanácsai kezelésben levő egészségügyi intézmények könyvtárai. Budapest Főváros Tanácsa az alközpontok munkájának összehangolására vezető alközpontot jelöl ki.

d/ valamennyi megyei tanács kórház könyvtára. Tagkönyvtáraik az egészségügyi minisztérium szakfelügyelete alá tartozó, az egyes megyék területén működő egészségügyi intézetek könyvtárai /beleértve a megyei jogú városok egészségügyi intézmények könyvtárai/ kivéve az a/ és b/ pont alá tartozó könyvtárakat.

9. §.

/1/ A hálózati alközpontok feladatai:

a/ A fenntartó intézmény dolgozóinak szakirodalommal és szakirodalmi tájékoztatással való ellátása,

b/ a felügyeleti körébe tartozó tagkönyvtárakkal kapcsolatban a központi intézkedéseket kívánó feladatok végzése,

/2/ Feladataik ellátása érdekében

a/ gyűjtik, feldolgozzák és a használat számára feltárják az intézmény munkájához szükséges irodalmat,

b/ állományukat az intézményhez nem tartozó szakemberek számára is hozzáférhetővé teszik,

c/ az intézmény igényeinek megfelelően tájékoztató munkát végeznek,

- d/ szervezik és összehangolják a tagkönyvtárak munkáját,
- e/ továbbítják az OOK általános intézkedéseit, s ellenőrzik azok végrehajtását az állománygyarapítás, leltározás, címléírás, szakozás, katalógusszerkesztés, raktározás, állományvédelem, olvasószolgálat /kölcsonzés/, tájékoztatás és könyvtári együttműködés terén.
- f/ ellenőrzik, hogy a tagkönyvtárak az intézet költségvetésén belül a könyvtár személyi és dologi kiadásaira, ezen felül könyvbeszerzési és könyvkötési költségekre biztosított összegeket rendeltetésszerűen használják fel.
- g/ indokolt esetben javaslatot tesznek az OOK igazgatójának, hogy 2000 kötetnél kisebb állománnyal rendelkező könyvtárak céljára is alkalmas külön helyiség biztosítása érdekében intézkedjék.
- h/ javaslatot tesznek az OOK igazgatójának, hogy - amennyiben a könyvtár igénybevétele szükségessé teszi - a 2000 kötetet meghaladó állománnyal rendelkező könyvtárak számára legalább egy, az 5000-10 000 kötet állományu könyvtárak számára legalább kettő, a 10 000 kötetet meghaladó állományu könyvtárak számára pedig legalább három függetlenített könyvtárosi állás biztosítása érdekében intézkedjék.
- i/ elősegítik a könyvtári dolgozók szakképzését és továbbképzését.
- /3/ Az alközpontok szabályszerűen iktatva gyűjtik a könyvtárakra vonatkozó összes iratot.

/4/ Az egyes könyvtári munkákat /állománygyarapítás, leltározás, cimleírás, szakozás, katalógusszerkesztés, raktározás, állományvédelem, olvasószolgálat, kölcsönzés, tájékoztatás stb./ az OOK részletes utmutatásai szerint végzik.

Hálózati Alközpont Könyvtári Tanácsa

10. §.

/1/ Az alközpontok hálózati munkájának támogatása céljából a könyvtár mellett tanácsadó szervként a Hálózati Alközpont Könyvtári Tanácsa /a továbbiakban: AKT/ működik.

/2/ Az AKT tagjai:

a/ az egyetemi alközpontok esetében: a könyvtár vezető tanára és a vezető könyvtáros, a kari tanács által a kebeléből választott egy-két kiküldött, az egyetemi pártbizottság képviselője,

b/ a többi alközpont esetében: a hálózati alközpontot fenntartó intézmény vezetője vagy megbízottja, a vezető könyvtáros, kórházi alközpontok esetében az SZMT, illetve Budapesten az Orvos-Egészségügyi Dolgozók Szakszervezete Budapesti Bizottságának képviselője, a tagkönyvtárak részéről további 1-6 tag,

c/ a Budapest Fővárosi Tanács négy alközpontja esetében a b/ pontban felsoroltakon kívül a vezető alközpont képviselője.

/3/ Az AKT üléseire az OOK-t meghívja.

/4/ Az AKT feladata az alközpont munkatervének, beszámolójának, működésének és a hálózati egység szervezési és gazdasági kérdéseinek a megvitatása, valamint a könyv- és folyóiratrendelések koordinálása.

/5/ Az AKT a szükséghez képest, de évenként legalább kétszer ülésezik. Az AKT elnöke egyetemi alközpontok esetében a könyvtár vezetője, a többi alközpont esetében a fenntartó intézmény vezetője /vagy megbízottja/. Az AKT titkára az egyetemi alközpont esetében a könyvtár egyik erre a feladatra kijelölt dolgozója, a többi alközpont esetében a könyvtár vezetője. Az üléseket az AKT titkára hívja össze, s ő gondoskodik az ülések előkészítéséről.

A hálózathoz tartozó könyvtárak

11. §.

/1/ A hálózathoz tartozó valamennyi könyvtár feladata, hogy elsősorban a fenntartó intézmény dolgozóit szakirodalommal és szakirodalmi tájékoztatással ellássa.

/2/ A könyvtárak feladatuk ellátása érdekében kötelesek az OOK módszertani utasításai értelmében gyűjteni, feldolgozni, a használat számára feltárni és rendelkezésre bocsájtani a könyvtár állományát.

/3/ A könyvtárnak az intézmény költségvetésén belül jóváhagyott éves költségvetés alapján kell munkáját végeznie. A költségvetésben a könyvtár személyi és dologi kiadásairól, ezen belül könyvbeszerzési és könyvkötési költségeiről megfelelően gondoskodni kell,

/4/ A könyvtárak nevüket a fenntartó intézmény /egyetem, Klinika, kórház stb./ nevéből és a "könyvtár" megjelölésből állítják össze. A könyvtáraknak a nevüket és székhelyüket /helységnev/ feltüntető szöveggel ellátott szabvány szerinti külön bélyegzőt kell használniuk.

12. §.

/1/ A könyvtár működéséhez szükséges dologi feltételeket /helyiség, berendezés, világítás, fűtés, takarítás stb./ a fenntartó intézmény vezetőjének kell biztosítani.

/2/ A könyvtárak részére a 24/1960. /Eü.K.13./ Eü.M.számú utasítás 6.§ /3/-/4/ bek. értelmében a 9. §. /2/ bek. g/ pontja szerint helyiséget kell biztosítani.

/3/ A könyvtár helyiséget nem könyvtári célra általában igénybevenni nem szabad.

13. §.

/1/ A könyvtár felelős vezetője a könyvtáros, akit az intézmény vezetője nevez ki, illetve biz meg.

/2/ A könyvtárban függetlenített könyvtárost a 24/1960. /Eü. K. 13./ Eü.M. számú utasítás 6. §. /5/ bekezdésében foglaltaknak megfelelően a 9. § /2/ bek h/ pontja szerint kell kinevezni.

/3/ Amennyiben az OOK függetlenített könyvtárosa nem tesz javaslatot, az intézmény valamely erre alkalmas dolgozóját kell megbízni a könyvtár kezelésével és részére a könyvtári munka végzésére megfelelő időt kell biztosítani.

/4/ A függetlenített könyvtárosnak érettségivel és középfoku szakképzettséggel kell rendelkeznie, illetve ezt a képzettséget 3 éven belül meg kell szereznie. Ez alól kivételt az egészségügyi miniszter engedélyezhet.

/5/ A könyvtárakban a könyvtároson kívül egy-egy orvost kell megbízni a könyvtár felügyeletével, aki egyuttal a könyvtárost munkájában is támogatja. Nagyobb könyvtárakban az intézmény munkaterületének megfelelően e célra könyvtári bizottságot lehet létrehozni.

/6/ A tagkönyvtárak szabályszerűen iktatva gyűjtik a könyvtárra vonatkozó összes iratot.

14. §.

/1/ A hálózathoz tartozó valamennyi könyvtár nyilvános jellegű, tehát állományát - megfelelő módon - a fenntartó intézményhez nem tartozó szakembereknek és a könyvtárközi kölcsönzésnek is rendelkezésére bocsátja.

/2/ A könyvtár első igénybevétele alkalmával minden olvasónak be kell iratkoznia. A beiratkozáskor a személyazonosság igazolására a személyi igazolványt kell felmutatni és az olvasó aláírásával igazolja, hogy a könyvtár használati szabályait kötelezően tudomásul veszi.

/3/ A beiratkozás és a könyvtár használata ingyenes.

/4/ A beiratkozás után a könyvtáros köteles az erre a célra rendszeresített "Értesítés" című űrlapon az illetékes illetményszámfejtőt értesíteni arról, hogy a dolgozó a könyvtár olvasója lett.

/5/ A könyvtár állományát használók kötelesek a könyveket és a folyóiratokat gondosan kezelni, határidőre épségben visszaadni. A könyvtári állományban kártevőkkel szemben a társadalmi tulajdon védelméről kiadott jogszabályokat kell alkalmazni.

/6/ A kölcsönzött művek elvesztése esetén a kölcsönző köteles a művet másik ép példánnyal pótolni, vagy a mű árát megfizetni. Ujra beszerezhetetlen művek elvesztése esetén a kölcsönző terhére a könyvtár fotokópiával pótolja a művet.

/7/ Könyvtári könyvet legfeljebb négy hétre, folyóiratot pedig legfeljebb egy hétre szabad kölcsönadni.

Ez a határidő az olvasó kívánságára meghosszabbítható, ha a műre más olvasó igényét nem jelentette be. A meghosszabbítást a mű bemutatásával kell kérni.

/8/ Ha az olvasó az engedélyezett határidő lejártakor a művet a könyvtárnak nem adja vissza, a határidő lejártától kezdődően napra késedelmi díjat köteles fizetni.

15. §.

A könyvtári állományt a 1018/1956. /III.9/ Mt. számú határozat 6. pontja értelmében rendszeresen ellenőrizni kell, mégpedig az 5000 kötetnél kisebb állományú könyvtárakban évenként, az 5001-25000 kötetig terjedő könyvtárakban minden két évben, a 25 001 - 100 000 kötetig terjedő könyvtárakban minden három évben, a 100 001-300 000 kötetig terjedő könyvtárakban pedig minden öt évben.

16. §.

A hálózathoz tartozó könyvtárak - az egyetemi alközpontokhoz tartozó könyvtárakon, az Országos Közegészségügyi Intézet Könyvtárán és az Országos Orvostörténeti Könyvtáron kívül - együttműködnek az intézmény szakszervezeti könyvtárával. Az együttműködés módjára vonatkozóan az egészségügyi miniszter az Orvos-Egészségügyi Dolgozók Szakszervezete főtitkárával egyetértésben külön rendelkezésben intézkedik.

17. §.

A könyvtárak belső munkáját, nyitvatartási idejét, kölcsönzési szabályait a könyvtár ügyrendje határozza meg. Az alközpontok ügyrendjét az OOKT, a tagkönyvtárakét az illetékes AKT hagyja jóvá. Az ügyrendek összeállítására vonatkozóan az OOK igazgatója külön fog intézkedni.

Hatálybalépés

18. §.

Jelen szervezeti és működési szabályzat a kihirdetés napján lép életbe.

/Az egészségügyi miniszter a művelődésügyi miniszterrel egyetértésben a 24/1960. /Eü. K. 13./ Eü. M. számú utasítás alapján 25661/1961. szám alatt jóváhagyta./

/Megjelent az Eü. Közl.
1961,22.-ik számában/

KÖNYVTÁROSI ÁLLÁSOK. 1961-ben az Egészségügyi Minisztérium az orvostudományi Könyvtári hálózat 16 alközpontjában függetlenített könyvtárosi állást szervezett. Az állásokat az alábbi helyeken töltötték be:

<u>alközpont</u>	<u>kinevezett könyvtárosok</u>
1. Bp.-i Tétényi uti Kórház.....	dr. Mészöly Józsefné
2. Pest Megyei Tanács Kórháza.....	dr. Detre Lászlóné
3. Bács Megyei Tanács Kórháza, Kecskemét..	Danis Mihály
4. Baranya Megyei Tanács Kórháza, Pécs...	Kerpel-Fronius Éva
5. Hajdu-Bihar Megyei Tanács Kórháza, Debrecen.....	Bérczy Zoltán
6. Heves Megyei Tanács Kórháza, Eger	Ebergényi Tiborné
7. Komárom Megyei Tanács Kórháza, Tatabánya	Bárdos Judith
8. Nógrád Megyei Tanács Kórháza, Salgótarján	Menyhárt Istvánné
9. Somogy Megyei Tanács Kórháza, Kaposvár	dr. Arató Lászlóné
10. Szolnok, Megyei Tanács Kórháza, Szolnok	dr. Perényi Györgyné
11. Tolna Megyei Tanács Kórháza, Szekszárd	Baki Józsefné
12. Veszprém Megyei Tanács Kórháza, Veszprém	dr. Magyar Miklósné

Betöltetlen állások 1961.dec.31-én:

1. Csongrád Megyei Tanács Kórháza, Szentes
2. Fejér Megyei Tanács Kórháza, Székesfehérvár
3. Szabolcs-Szatmár Megyei Tanács Kórháza, Nyiregyháza
4. Zala Megyei Tanács Kórháza, Zalaegerszeg



A SZEGEDI Orvostudományi Egyetem Könyvtára - hiányának pótlására keresi a "Journal of Biological Chemistry" c. folyóirat 1949./180 vol./ évi kötetét.

Kérjük az orvosi könyvtárosokat, hogy ha a fentemlitett folyóiratból fölöspéldányuk van, úgy ajánlják fel a kérő könyvtárnak.

SZEKSZÁRD, Megyei Kórház Könyvtára keresi az Orvosi Hetilap 1957, 1958 és 1960 évi tartalomjegyzékét.
